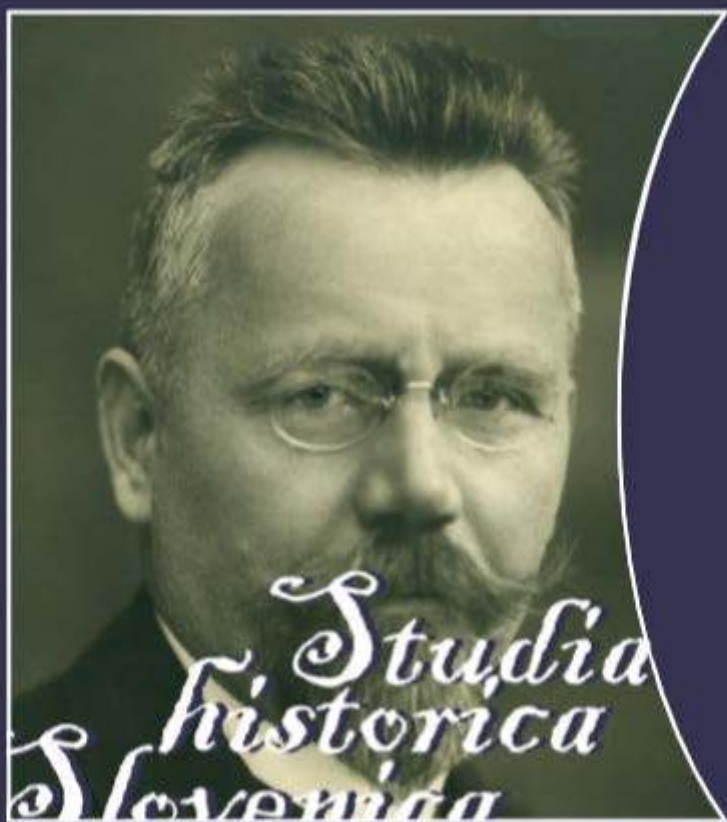

S *tudia*
H *istorica*
S *lovenica*

Časopis za humanistične in družboslovne študije
Humanities and Social Studies Review

2018

1

S *tudia*
H *istorica*
S *lovenica*

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije
Humanities and Social Studies Review

letnik 18 (2018), št. 1

ZGODOVINSKO DRUŠTVO
DR. FRANCA KOVAČIČA
V MARIBORU

ZRI DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU

MARIBOR 2018

Izdajatelj / Published by

ZGODOVINSKO DRUŠTVO DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU/
HISTORICAL SOCIETY OF DR. FRANCO KOVAČIČ IN MARIBOR

<http://www.zgodovinsko-drustvo-kovacic.si>

ZRI DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU/
ZRI DR. FRANCO KOVAČIČ IN MARIBOR

Uredniški odbor / Editorial Board

dr. Ivo Banac (ZDA / USA), dr. Rajko Bratuž, dr. Neven Budak (Hrvaška / Croatia),
dr. Jožica Čeh Steger, dr. Darko Darovec, dr. Darko Friš, dr. Stane Granda, dr. Andrej Hozjan,
dr. Tomaž Kladnik, dr. Mateja Matjašič Friš, dr. Aleš Maver, dr. Jože Mlinarič, dr. Jurij Perovšek,
dr. Jože Pirjevec (Italija / Italy), dr. Dragan Potočnik, dr. Andrej Rahten, dr. Tone Ravnikar,
dr. Imre Szilágyi (Madžarska / Hungary), dr. Peter Štih, dr. Polonca Vidmar,
dr. Marija Wakounig (Avstrija / Austria), dr. Zinka Zorko

Odgovorni urednik / Responsible Editor

dr. Darko Friš

Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-pošta / e-mail: darko.fris@um.si

Glavni urednik / Chief Editor

dr. Mateja Matjašič Friš

Članki so recenzirani. Za znanstveno vsebino prispevkov so odgovorni avtorji.

Ponatis člankov je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.

The articles have been reviewed. The authors are solely responsible for the content of their articles.

No part of this publication may be reproduced without the publisher's prior consent and a full mention of the source.

Žiro račun / *Bank Account:*

Nova KBM d.d.
SI 56041730001421147

Prevajanje / *Translation:*

David Hazemali, Uroš Turnšek

Lektoriranje / *Language-editing*

Ana Šela, Nastja Stropnik Navršnik,
Natalija Posavec, Nastja Spaskovič

Oblikovanje naslovnice / *Cover Design:*

Knjižni studio d.o.o.

Oblikovanje in računalniški prelom /

Design and Computer Typesetting:

Knjižni studio d.o.o.

Tisk / *Printed by:*

Itagraf d.o.o.

<http://shs.zgodovinsko-drustvo-kovacic.si>

Izvillečke prispevkov v tem časopisu objavljata 'Historical – Abstracts' in
'America: History and Life'.

Časopis je uvrščen v 'Ulrich's Periodicals Directory', evropsko humanistično bazo ERIH in
mednarodno bibliografsko bazo Scopus (h, d).

*Abstracts of this review are included in 'Historical – Abstracts' and
'America: History and Life'.*

*This review is included in 'Ulrich's Periodicals Directory', european humanistic database
ERIH and international database Scopus (h, d).*

Studia historica Slovenica, Časopis za humanistične in družboslovne študije,
je vpisan v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 487.
Izdajo časopisa sta omogočili Agencija za raziskovalno dejavnost RS in Mestna občina Maribor.
Co-financed by the Slovenian Research Agency and City of Maribor.

Studia
Historica
Slovenica

Kazalo / Contents

Jubilej / Anniversary

- BOŽO REPE: Ob življenjskem jubileju zaslužnega profesorja
dr. Dušana Nečaka 11

Članki in razprave / Papers and Essays

- ANDREJ KIRBIŠ: Regionalne razlike v kulturni participaciji mladih
v Sloveniji: severovzhodna Slovenija v primerjalni perspektivi 23
*Regional Differences in Cultural Participation of Slovenian Youth:
Northeastern Slovenia in Comparative Perspective*
- MIRAN LAVRIČ in DARKO FRIŠ: Institucionalna in zasebna
religioznost v severovzhodni Sloveniji. Primerjalna
analiza slovenskih regij po letu 1969 41
*Institutional and Private Religiosity in Northeastern Slovenia.
Comparative analysis of Slovenian Regions since 1969*
- ANDREJ KIRBIŠ: Levels and Determinants of Youth Political
Participation: Regional Inequalities and Northeastern Slovenia 61
*Ravni in dejavniki politične participacije mladib: regionalne
neenakosti in severovzhodna Slovenija*
- ŽIGA OMAN in DARKO DAROVEC: *In landt hochverbotten* –
sovražnosti med plemstvom v 17. stoletju na Štajerskem,
Kranjskem ter v Istri
ali o reševanju sporov med običajem
maščevanja in novoveškimi kazenskimi pravom 83
*In landt hochverbotten – Enmities among Nobility in
Seventeenth-Century Styria, Carniola and Istria or on
Conflict Resolution between the Custom of Vengeance and
Early Modern Criminal Law*

S *tudia* **H** *istorica* **S** *lovenica*

- ANDREJ RAHTEN: **Avstro-ogrška diplomacija in vstop ZDA v vojno**..... 121
Austro-Hungarian Diplomacy and US Entry into the War
- TIN MUDRAŽIJA: **Boj med Ilirijo in Primorjem za prevlado v slovenskem nogometu in nastanek reprezentančnega ljubljanskega nogometnega moštva z imenom SK Ljubljana** 141
The Rivalry Between SK Ilirija and AŠK Primorje for the Dominance in Slovenian Football and the Formation of the Representative Football Team of Ljubljana Named SK Ljubljana
- ANDREJ RAHTEN: **Radić na štajerski fronti. Hrvaško-slovenska politična razmerja v mariborskem volilnem okrožju v Kraljevini SHS** 171
Radić on the Styrian front. Croatian-Slovenian political relations in the Maribor electoral district in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes
- DARKO FRIŠ: **Maribor po prevratu in vladni komisar dr. Josip Leskovar** 191
Maribor after the Uprising, and Government Commissioner Dr. Josip Leskovec
- GORAZD BAJC: **Makro in mikro posledice anšlusa: ko je postala severovzhodna Slovenija za Britance res prvič geopolitično pomembna**.....217
Macro and Micro Consequences of the Anschluss: When North-eastern Slovenia Became for the First Time Geopolitically Significant for the British
- MIRO HRIBERNIK: **Die Schlacht um Vukovar im Jahr 1991**..... 251
Bitka za Vukovar leta 1991
- MARTIN BELE: **Nekateri vidiki razvoja Ljubljane med marčno revolucijo in prvo svetovno vojno**..... 277
Some Aspects of the Development of Ljubljana between the March Revolution and the First World War
- GREGOR PIVEC, EVA LINA FRIŠ in MATEJA MATJAŠIČ FRIŠ: **Maribor Doctor Filip Terč and his "Bee Therapy"**299
Mariborski zdravnik dr. Filip Terč in njegova "čebelja terapija"

S *tudia*
H *istorica*
S *lovenica*

Avtorski izvlečki / Authors' Abstracts 321

**Uredniška navodila avtorjem / Editor's
Instructions to Authors** 329

*Studia
Historica
Slovenica*

UDK 796.332:658(497.12)"192/193"
1.01 Izvirni znanstveni članek

DOI 10.32874/SHS.2018-06

Boj med Ilirijo in Primorjem za prevlado v slovenskem nogometu in nastanek reprezentančnega ljubljskega nogometnega moštva z imenom SK Ljubljana

Tin Mudražija

Dr. zgodovine
Ob bregu 8, SI – 2000 Maribor
e-pošta: tinmudrazija@yahoo.com

Izvleček:

Avtor v svojem prispevku obravnava nogometno rivalstvo med največjim, najuspešnejšim in vseh pogledih najdominantnejšim slovenskim nogometnim klubom prve polovice dvajsetega stoletja z imenom SK Ilirija (*Sportni klub Ilirija*) in njegovim največjim konkurentom, osrednjim nogometnim klubom ljubljanskih Primorcev z imenom AŠK Primorje (*Akademski športni klub Primorje*). Avtor pri tem opozarja na dejstvo, da je vodilna kluba ta borba stala ogromno moralnih in materialnih sil; pravo športno delo so morali zanemarjati, ves trud so usmerjali v borbo za oblast v Ljubljanski nogometni podzvezi, s pomočjo katere so si pogosto poizkušali za zeleno mizo zagotoviti uspehe, ki jih na športnem igrišču niso dosegli. Glavni namen prispevka je osvetliti ozadje kaotičnih razmer v slovenskem nogometu v dvajsetih in tridesetih letih dvajsetega stoletja, ki so vzniknile kot posledica medklubske borbe dveh najuspešnejših slovenskih nogometnih klubov prve polovice dvajsetega stoletja, ter komentirati okoliščine, ki so pripeljale do združitve nogometnih sekcij SK Ilirije in AŠK Primorja in nastanka novega, reprezentančnega ljubljanskega nogometnega moštva z imenom SK Ljubljana (*Sport klub Ljubljana*).

Ključne besede:

zgodovina športa, nogomet, 1919–1940, Ljubljana, SK Ilirija, AŠK Primorje, SK Ljubljana

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije
Maribor, letnik 18 (2018), št. 1, str. 141–170, 113 cit., 12 slik
Jezik: slovenski (izvleček slovenski in angleški, povzetek angleški)

Uvod

Razpad Avstro-Ogrske in ustanovitev nove skupne države Južnih Slovanov, Kraljevine SHS/Jugoslavije, sta tudi razvoju športa na Slovenskem odprla nove možnosti, saj je telovadba kot ena od obeh oblik telesne vzgoje v kraljevini uživala prednost. Že spomladi 1919 je najprej obnovila svoje delovanje Ilirija, malo kasneje pa ji je v Ljubljani sledil še SK Slovan. Ustanavljanje številnih novih nogometnih klubov in njihova živahna dejavnost sta že 13. aprila leta 1919 – ko na splošno še ni bilo jasno, kako organizirati in povezati šport v kraljevini – privedla do ustanovitve Jugoslovanske nogometne zveze.¹ Slednja je bila prva strokovna športna zveza v kraljevini, ki je povezala jugoslovanske nogometne klube ali sekcije in postala organiziran dejavnik v razvoju jugoslovanskega športa. V tem okviru je bila 24. aprila 1920 ustanovljena Ljubljanska nogometna podzveza kot organ osrednje zveze, ki je imela svoj sedež v Zagrebu.² Podzveza je bilo tisto torišče, na katerem je vladajoči lahko rezal članstvu večji ali manjši kos pravice ali krivice, izkazoval naklonjenost ali nenaklonjenost, podeljeval podpore, razveljavljajl tekme ali potrjeval neupravičene dosežke, skratka, odločal o življenju klubov. Slovenski nogomet se je tako razdelil s svojimi klubi na skupnem podzveznem torišču na dva tabora: na skupino okoli Ilirije in skupino okoli Primorja. Delitev ni temeljila na načelnih družbenopolitičnih razlikah, zaradi katerih bi nasprotja bila vsaj deloma razumljiva, čeprav tudi neopravičljiva, temveč je spor izviral iz povsem nenačelnih in športni morali nasprotnih pogledov. Okoli obeh skupin so se zbirali tudi drugi, manjši klubi, ki so želeli razmere v podzvezi izkoriščati sebi v prid. Vodilna kluba je ta borba stala ogromno moralnih in materialnih sil; pravo športno delo so morali zanemarjati, ves trud so usmerjali v borbo za oblast v podzvezi, s pomočjo katere so si pogosto poizkušali za zeleno mizo zagotoviti uspehe, ki jih na športnem igrišču niso dosegli.³

¹ Hrvatski državni arhiv (HDA), fond Zemaljska vlada, Odjel za unutarnje poslove, VI-21, 25414/1919, AŠ 4698, Izvadak iz zapisnika osnivačke skupštine Jugoslavenskog nogometnog saveza održane 13. travnja 1919 u prostorijama kavane "Medulić" u Zagrebu.

² "Turistika in sport", *Slovenski narod*, 23. 4. 1920, št. 92, str. 4; "Športna zveza, Olimpijski pododbor in Nogometna podzveza – Ljubljana", *Slovenec*, 23. 4. 1920, št. 92, str. 4; "Nogometni podsavez za Slovenijo", *Slovenec*, 23. 4. 1920, št. 92, str. 4; "Turistika in sport", *Slovenski narod*, 24. 4. 1920, št. 93, str. 4; "Deset let Ljubljanskega nogometnega podsaveza", *Sportni list*, 31. 5. 1930, št. 16, str. 2; "Organizacija jugoslovanskega nogometna", *Sport*, 9. 6. 1920, št. 3, str. 3.

³ Drago Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, Nogometna zveza Slovenije (Ljubljana, 1970), str. 18–25 (dalje: Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*).

SK Ilirija: *zeleno* – *beli* paradni konj slovenskega nogometa

O najstarejšem slovenskem civilnem nogometnem klubu in mnogoplastnosti njegove vloge v začetnem obdobju razvoja nogometne igre na Slovenskem je bilo že toliko napisanega, da je težko reči ali napisati kaj novega. SK Ilirija je vse-kakor jugoslovanski največji, najuspešnejši in vseh pogledih najdominantnejši nogometni klub prve polovice dvajsetega stoletja, ki je s svojo (za tiste čase) vizionarsko strategijo klubskega delovanja postavil trdne temelje za nadaljnji razvoj nogometa na našem območju.

S koncem prve svetovne vojne in po organiziranju jugoslovanske države so se spomladi 1919 na občnem zboru zbrali preživeli *Ilirijani*.⁴ Potrdili so predvoino usmeritev v širjenje športnega programa ter sklenili preurediti Ilirijo iz nogometnega v športni klub, iz enovitega ali homogenega v raznovrstni ali heterogeni športni klub. Ponovno so se soočili z vprašanjem športnega prostora, kajti stari prostor ob Tivolskem drevoredu je avstrijska vojaška oblast v obdobju 1914–1918 z vsem klubskim inventarjem koristila za vojaške namene in je bil le-ta posledično za športne namene začasno povsem neuporaben. Pri iskanju novega zemljišča so Stanko Bloudek, Evgen Betetto in dr. Janko Berce, ki so bili istočasno pobudniki obnavljanja Ilirije, navezali stike z rodbino Kozler, lastnikom posesti Cekinov grad. *Ilirijani* so se s Kozlerji dogovorili za najem travnika ob pivovarni Union, na katerem so še v istem letu uredili nogometno igrišče. Lokacija travnika, med današnjo Celovško cesto ter Rusko, Medvedovo in Malgajevo ulico, je bila za Ilirijo ugodna, kajti če so želeli imeti dober obisk svojih tekem, so morali iskati lokacijo blizu mesta, dostopno peš ali z javnim prevozom, slednje pa jim je s pridobitvijo travnika ob Celovski cesti tudi uspelo. To igrišče je Ilirija uporabljala vse do leta 1933, ko so Kozlerji zemljišče prodali in so bili na območju dotedanjega Ilirijinega igrišča zgrajeni bloki, med tedanjimi Ljubljanci bolj znani po imenu "Ilirijanski bloki".⁵

Med letoma 1919 in 1921 (ko je bilo zgrajeno igrišče Primorja ob Tyrševi cesti⁶) je bilo Ilirijino igrišče ob Celovski cesti sploh edino urejeno ljubljansko nogometno igrišče, na katerem so svoje prvenstvene tekme igrali prav vsi tedaj obstoječi ljubljanski nogometni klubi. Slednje so *Ilirijani* s pridom izkoriščali, saj so uporabo svojega igrišča pogojevali z relativno visokimi odškodninami in prestopi nekaterih igralcev v njihove vrste. Ilirija je tudi sicer vseskozi svojim

⁴ Za več podrobnosti o zgodovinskem razvoju SK Ilirije pred letom 1919 glej: Tin Mudražija, "Začetno poglavje slovenske nogometne zgodovine", *Studia Historica Slovenica* 16 (2016), št. 3, str. 571–599.

⁵ Tomaž Pavlin, "Šport v Kozlerjevem vrtu: razvoj športnih igrišč pod Cekinovem gradom in ob njem", *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 55 (2007), št. 3, str. 470 (dalje: Pavlin, "Šport v Kozlerjevem vrtu").

⁶ "Otvoritev sportnega prostora", *Sport*, 27. 05. 1921, št. 22, str. 175; "Otvoritev igrišča S.S.K. Šparta – S.K. Primorje", *Sport*, 3. 6. 1921, št. 23, str. 178.

Moštvo SK Ilirije, ki je osvojilo premierno prvenstvo Ljubljanske nogometne podzveze leta 1920 (*Sport*, 14. 8. 1920, št. 8, str. 1)

konkurentom "kradla" najboljše igralce (npr. Vekoslav Dolinar in Josip Pleš iz SK Hermesa), velikokrat pa so *zeleno-beli* v svoje vrste tudi pripeljali kakšnega nogometaša le za to, da bi s tem oslabili svojega nasprotnika. Na to je na izredni seji Ljubljanske nogometne podzveze že decembra 1921 opozarjalo tudi vodstvo delavske SK Svobode.⁷ O tem, kako dominantna je bila vloga Ilirije v začetnem poglavju pisanja ljubljanske in slovenske nogometne zgodovine, priča tudi izjava dolgoletnega tajnika ljubljanskega kluba SK Slovan, Antona Bucika:

Igrali smo prvenstveno tekmo proti Iliriji. Rezultat prvega polčasa je bil zaslužno vodstvo Slovana z 1:0, za nadaljnji potek tekme pa so poskrbeli emisarji, ki so kar med odmorom skaprali k Iliriji naša dva najboljša igralca. Končni rezultat tekme je bil 8:1 za Ilirijo. Takih in podobnih primerov pa je bilo še veliko.⁸

SK Ilirija na čelu z Evgenom Betettom je bila glavni pobudnik ideje o ustanovitvi foruma, v katerem bi bili včlanjeni vsi nogometni klubi iz območja Slovenskih dežel, *Ilirijani* pa so bili prav tako najzaslužnejši, da je prišlo 24. aprila

⁷ "Izredna glavna skupščina L.N.P.", *Sport*, 31. 12. 1921, št. 49–50, str. 376–380.

⁸ Evgen Bergant, *Zveza športnih društev Slovan 1913–2013*, Zveza športnih društev Slovan (Ljubljana, 2013), str. 12 (dalje: Bergant, *Zveza športnih društev Slovan 1913–2013*).

1920 do nastanka krovnega slovenskega nogometnega telesa – Ljubljanske nogometne podzveze.⁹ Vodstvo kluba se je ob ustanovitvi Ljubljanske nogometne podzveze in kasneje tudi drugih strokovnih teles vedno zavedalo, da je Ilirija ne samo najstarejši, temveč tudi matični klub, jedro, iz katerega izhajajo poleg nogometa tudi skoraj vse druge športne panoge, ki jih gojimo v našem športu. To naj bi opravičevalo klub – ki mu njegovega matičnega značaja sicer ni mogoče odrekati – do vodilnih položajev v višjih organizacijskih telesih, zlasti podzvezah, ki so vse imele svoj sedež v Ljubljani. Velik del klubov se s takimi nazori upravičeno ni strinjal. Zlasti so Iliriji nasprotovali delavski klubi, predvsem zato, ker je slednja ob sleherni priložnosti poudarjala, da je Ilirija klub ljubljanskih meščanov. Delavski klubi so se zato pridružili drugemu jedru, ki je predstavljalo opozicijo in ki je začelo nastajati okoli leta 1920 ustanovljenega SK Primorja. Nasprotja so se kmalu sprevrgla v najostrejšo, športu škodljivo borbo; poleg ljubljanskih je hitro zajela tudi vse zunanje klube, ki se tej nesreči ne bi mogli izogniti, tudi če bi hoteli. V borbi za oblast v podzvezi se je bilo treba opredeliti za eno ali drugo stran. Nevtralnost je pomenila toliko kot nasprotovanje in zamero pri vsakokratnem vodstvu, kar je neizogibno prinašalo neprijetne posledice: neopravičeno kaznovanje igralcev in funkcionarjev, globe, nagajanje pri uporabi igrišč in določanju sodnikov, sploh vse, kar je lahko vladajoči uporabljal v borbi proti nasprotniku. Ta načelna, nešportna in zato skrajno škodljiva medklubska borba je leta 1936 ljubljanski nogomet pripeljala na rob propada, škodo pa so občutili vsi slovenski klubi. Dejstvo je, da bi lahko tako SK Ilirija kot njen največji konkurent, moštvo AŠK Primorja, v normalnem in predvsem bolj mirnem nogometnem okolju, ki ne bi vsebovalo škodljivih borb, rezultatsko dosegla veliko več, s skupnimi močmi pa bi morda celo lahko posegala po najvišjih mestih v jugoslovanski konkurenci, od katerih so bili oboji vseskozi milje oddaljeni.¹⁰

V Iliriji je igralo nekaj resničnih legend slovenskega nogometa: osrednje ime v prvi polovici preteklega stoletja, Evgen Betteto – odlični vratar, znan po svojih izjemnih refleksih, Stane Pelan¹¹ – rekorder po številu nastopov na prvenstvenih tekmah, Hugo Beltram – edini slovenski član izbrane jugoslovanske nogometne vrste na njenem premiernem nastopu na olimpijskih igrah v Antwerpnu leta 1920, Stanko Tavčar – eden najboljših slovenskih napadalcev vseh časov, ki je zbral tudi več kot 300 nastopov v zeleno-belem dresu SK Ilirije,

⁹ "Deset let ljubljanskega nogometnega podsaveza 1920–1930", *Sportni list*, 31. 5. 1930, št. 16, str. 2.

¹⁰ Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, str. 24.

¹¹ Stane Pelan je bil tudi odličen smučarski skakalec, ki je Stanku Bloudku pomagal pri gradnji Srednje skakalnice v Planici. Slednja še danes nosi ime Skakalnica Stane Pelan. Več o tem: Borut Batagelj, "Od skokov k poletom: začetki smučarskih skokov na Slovenskem in uveljavitev Planice v času med obema vojnama", *Zgodovinski časopis* 57 (2003), št. 3–4, str. 379–430.

Atraktivno posredovanje legendarnega vratarja SK Ilirije Staneta Pelana na tekmi med mestnima reprezentancama Ljubljane in Zagreba 5. junija 1921 v Zagrebu (*Sport*, 17. 6. 1921, št. 25, str. 197)

Oto Oman – najvidnejši in najboljši igralec predvojne Ilirije, ki je nato na višku svoje kariere prestopil k beograjskemu BASK-u, Sandi Lah – sloviti bratje Janez, Grabrijel, Milan in Lado Zupančič – odlično levo krilo Mirko "Inke" Pevalek (kasneje znan športni novinar) in še mnogi drugi odlični igralci. Poznavajoč razmere, ki so v slovenskem nogometu vladale v obdobju med obema vojnama (povsem amatersko pojmovanje športa in kronično pomanjkanje denarja), je iz današnje perspektive resnično težko razumeti, kako veliko popularnost so že v prvi polovici dvajsetih let preteklega stoletja uživali nekateri slovenski nogometaši. Zvezdniški status Ilirijinih nogometašev tistega časa nam lepo ponazori tudi zanimiv satirični tekst, objavljen 17. junija 1924 v časniku *Jutro*:

Ali boste šli? Gori za Kozlarjem bodo igrali v torek, točno en četrt na sedem popoldne bodo začeli. Čurinova muzika pa že ob pol šestih. Igralci se bodo šli nogomet, pri nas ženske kar noré. Vse imajo že vstopnico. Pravijo, da bodo uradi in vsi obrati že ob petih zaprti. Mi je pravil neki načelnik, da so njegove uradnice zahtevale, da delajo samo do petih. Kakor da je narodni praznik. Pa pri narodnih praznikih da so vsaj prosile, pri igralskem nogometu pa kar zahtevajo /.../ Daleč smo prišli. Ženske kar noré.¹²

SK Ilirija je najbolj plodna leta klubske zgodovine preživljala med leto-

¹² "Igralci nogometalci", *Jutro*, 17. 6. 1924, št. 142, str. 5.

Moštvo SK Ilirija iz leta 1925. V prvi vrsti sedi kot prvi z desne branilec Hugo Beltram, igralec z največ nastopi v zeleno-belem dresu (Zasebni arhiv Nebojše Jakovljeviča, Subotica, Srbija)

ma 1919 in 1928. *Ilirijani* so tako med letoma 1920–1927 (spomladanska¹³ in jesenska¹⁴ sezona 1920¹⁵ ter sezone 1921,¹⁶ 1921–1922,¹⁷ 1922–1923,¹⁸

¹³ "Sport", *Marburger Zeitung*, 12. 8. 1920, št. 178, str. 3; "Zaključek slovenskih prvenstvenih tekem", *Sport*, 14. 8. 1920, št. 8, str. 1–2.

¹⁴ "Pregled prvenstvenih tekem Lj. N. P.", *Sport*, 20. 11. 1920, št. 22, str. 6; "Prvenstvo Slovenije 1920", *Sport*, 27. 11. 1920, št. 23, str. 4–5.

¹⁵ V letu 1920 sta bila organizirana dva samostojna (spomladansko in jesensko) državna nogometna prvenstva.

¹⁶ "Neodločena tekma za prvenstvo Slovenije v nogometu", *Jutro*, 19. 7. 1921, št. 160, str. 3; "Zanimiva tekma za nogometno prvenstvo Slovenije", *Jutro*, 28. 9. 1921, št. 229, str. 2; "Tekma za nogometno prvenstvo Slovenije", *Jutro*, 3. 10. 1921, št. 234, str. 2; "Prvenstvena tekma Ilirija – Atletiki, Celje 4:4 (2:3)", *Sport*, 22. 7. 1921, št. 30, str. 236; "Borba za prvenstvo Slovenije v nogometu", *Sport*, 30. 9. 1921, št. 40, str. 310; "Ilirija – Atletiksportklub, Celje 7:2 (2:2). Prvak S.K. Ilirija, Ljubljana. Zaključek sezone 1920/21", *Sport*, 7. 10. 1921, št. 41, str. 318.

¹⁷ "Odločilna tekma za nogometno prvenstvo Slovenije", *Jutro*, 9. 7. 1922, št. 160, str. 2; "S.K. Ilirija : I. S.S.K. Maribor 5:1 (2:1). Ilirija prvak Slovenije", *Jutro*, 11. 7. 1922, št. 161, str. 2; "Odločilna tekma za prvenstvo Slovenije v nogometu za leto 1921–1922", *Slovenski narod*, 9. 7. 1922, št. 153, str. 4; "Ilirija : Maribor 5:1", *Slovenski narod*, 11. 7. 1922, št. 154, str. 5; "Odločilna tekma za prvenstvo Slovenije v nogometu za l. 1921/22", *Slovenec*, 9. 7. 1922, št. 153, str. 5; "Finale za prvenstvo Slovenije v nogometu za 1921/1922. Ilirija – Maribor 5:1 (2:1)", *Sport*, 22. 7. 1922, št. 11, str. 85.

¹⁸ "Š.K. Ilirija : S.K. Maribor 6:1 (2:0)", *Jutro*, 12. 6. 1923, št. 136, str. 6; "Finalna tekma za prvenstvo Slovenije", *Slovenski narod*, 13. 6. 1923, št. 133, str. 3; "Finale nogometnega prvenstva Slovenije za leto 1922–23", *Slovenec*, 10. 6. 1923, št. 129, str. 5.

1923–1924,¹⁹ 1924–1925,²⁰ 1925–1926²¹ in 1926–1927²²) devetkrat zapored osvojili naslov prvaka Ljubljanske nogometne podzveze, prvaki pa so bili tudi v sezonah 1929–1930,²³ 1931–1932,²⁴ 1933–1934²⁵ in 1934–1935^{26,27} SK Ilirija je kot paradni konj slovenskega nogometa slednjega v letih 1923,²⁸ 1924,²⁹ 1925,³⁰ 1926³¹ in 1927³² zastopala tudi v zaključnih bojih za naslov prvaka kraljevine Jugoslavije. V jugoslovanski konkurenci so bili *Ilirijani* v zaključnih bojih praviloma nekonkurenčni; edini vidnejši dosežek jim je uspel leta 1927, ko so v kvalifikacijah za vstop v končnico zveznega prvenstva na krilih trikratnega strelca, Miodraga "Vaneta" Doberleta, kateremu sta po zadetek dodala

-
- ¹⁹ Nogometno prvenstvo Slovenije: S.K. Ilirija : I. S.S.K. Maribor 5:0 (3:0) ", *Jutro*, 17. 6. 1924, št. 132, str. 6; Ilirija : Maribor 5:0 (3:0), "Ilirija ostane prvak Slovenije za leto 1924", *Slovenski narod*, št. 137, 17. 6. 1924, str. 3; "Finale za nogometno prvenstvo Slovenije za 1923–24", *Slovenec*, 15. 6. 1924, št. 136, str. 7.
- ²⁰ "Ilirija : Primorje 6:0 (5:0). Tekma predčasno zaključena", *Jutro*, 31. 3. 1925, št. 77, str. 6; "Sport", *Jutro*, 19. 5. 1925, št. 116, str. 6; "Prvenstvo I. razreda", *Jutro*, 23. 5. 1925, št. 119, str. 6; "Službene objave LNP", *Jutro*, 5. 6. 1925, št. 129, str. 6; "Včerašnje domače in inozemske nogometne tekme", *Slovenski narod*, 23. 5. 1925, št. 115, str. 2; "Turistika in sport", *Slovenec*, 23. 5. 1925, št. 114, str. 5.
- ²¹ "Ilirija : Rapid 6:1 (3:0). Ilirija si v ponovni tekmi pribori prvenstvo Slovenije", *Jutro*, 22. 6. 1926, št. 140, str. 5; "Ilirija prvak Slovenije. Finalna tekma Ilirija : Rapid (Maribor) 6:1 (3:0)", *Slovenski narod*, 22. 6. 1926, št. 138, str. 2; "Ilirija : Rapid (Maribor) 6:1 (3:0)", *Slovenec*, 23. 6. 1926, št. 140, str. 7.
- ²² "Finalna tekma za prvenstvo LNP. Ilirija : Rapid 4:3 (2:2, 2:1)", *Jutro*, 17. 5. 1927, št. 116, str. 7; "Ilirija prvak Slovenije. Ilirija : Rapid 4:3 (2:2, 2:1)", *Slovenski narod*, 17. 5. 1927, št. 111, str. 2; "Nogometno prvenstvo Slovenije za leto 1926–27", *Slovenec*, 17. 5. 1927, št. 110, str. 6.
- ²³ "SK Ilirija – novi prvak LNP", Ponedeljek, 12. 5. 1930, št. 19, str. 3. "Prizor iz zaključne tekme za prvenstvo Slovenije", *Ilustrirani Slovenec*, 25. 5. 1930, št. 21, str. 162.
- ²⁴ "Nogometno prvenstvo LNP je končano", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 17. 5. 1932, št. 113a, str. 5; "Primorje : Ilirija 3:2 (2:1)", *Ponedeljski Slovenec*, 17. 5. 1932, št. 20, str. 1.
- ²⁵ "V prvenstvenem vrtincu", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 25. 6. 1934, št. 143a, str. 5; "Ilirija: Čakovski SK 5:1 (4:1)", *Ponedeljski Slovenec*, 25. 6. 1934, št. 26, str. 4.
- ²⁶ "Ilirija – prvak LNP", *Jutro: ponedeljska izdaja*, št. 154a (26), 8. 7. 1935, str. 3; "Ilirija: Rapid (Maribor) 4:1 (2:1)", *Ponedeljski Slovenec*, 8. 7. 1935, št. 27, str. 4.
- ²⁷ Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, str. 33–38.
- ²⁸ "Nogometno prvenstvo Jugoslavije", *Jutro*, 4. 9. 1923, št. 206, str. 4; "Turistika in sport", *Slovenec*, 4. 9. 1923, št. 199, str. 5; "Juče u Zagrebu i Ljubljani", *Politika*, 3. 9. 1923, št. 5517, str. 6; "Utakmice za prvenstvo kraljevine S. H. S.", *Vreme*, 3. 9. 1923, št. 612, str. 2.
- ²⁹ "Nogometno prvenstvo Jugoslavije (Sašk : Ilirija 3:1 (1:1))", 10. 9. 1924, *Jutro*, št. 213, str. 5; "Turistika in sport", *Slovenec*, 10. 9. 1924, št. 207, str. 5; "SAŠK : Ilirija 3:1", *Politika*, 9. 9. 1924, št. 5881, str. 6; "Utakmica u Ljubljani", *Vreme*, 9. 9. 1924, št. 978, str. 2; "Sport", *Pravda*, 8. 9. 1924, št. 246, str. 3.
- ³⁰ "Tekme za državno prvenstvo v nogometu", *Jutro*, 16. 6. 1925, str. 6; "Turistika in sport", *Slovenec*, 16. 6. 1925, št. 132, str. 6; "Bačka pobednik u Ljubljani", *Politika*, 15. 6. 1925, št. 6155, str. 6; "Utakmice za prvenstvo kraljevine S. H. S.", *Vreme*, 15. 6. 1925, št. 1264, str. 2; "Bačka : Ilirija 3:0 (1:0)", *Pravda*, 15. 6. 1925, št. 160, str. 6.
- ³¹ "Začetek nogometnih tekem za državno prvenstvo", *Jutro*, 13. 7. 1926, št. 157, str. 5; "I. kolo nogometnih tekem za prvenstvo Jugoslavije", *Slovenec*, 13. 7. 1926, št. 155, str. 7; "Gradanski – Ilirija 7:1 (6:1)", *Politika*, 12. 7. 1926, št. 6541, str. 4; "Utakmice za državno prvenstvo", *Vreme*, 12. 7. 1926, št. 1637, str. 7; "Gradanski – Ilirija 7:1", *Pravda*, 12. 7. 1926, št. 187, str. 5.
- ³² "Tekmovanje za državno prvenstvo v nogometu končano", *Jutro*, 12. 7. 1927, št. 162, str. 5; "Hajduk prvak države", *Politika*, 11. 7. 1927, št. 6896, str. 6; "Ilirija : Gradanski 5:0", *Pravda*, 27. 5. 1927, št. 141, str. 5; "Zahvalnost i čestitka Iliriji", *Pravda*, 28. 5. 1927, št. 142, str. 5.

Legendarni napadalec SK Ilirije in ljubljenec ženskega dela občinstva Oto Oman, ki je v svoji bogati karieri zbral več kot 300 nastopov v zeleno-belem dresu (*Sport*, 10. 6. 1921, št. 24, str. 187).

še Branko Verovšek in Oto Oman, doma senzacionalno premagali zagrebški

1. HŠK Gradjanski s kar 5:0.³³ Žal so nato povsem odpovedali v sami končnici (le-ta je bila v tej sezoni odigrana po dvokrožnem ligaškem sistemu), kjer so z le eno zmago v osmih tekmah pristali na nečastnem zadnjem mestu prvenstvene lestvice.³⁴

Eden izmed hujših udarcev za *Ilirijane* je bil izpad proti velikim rivalom iz vrst AŠK Primorja v kvalifikacijah za vstop v končnico jugoslovanskega nogometnega prvenstva za leto 1933. *Primorjani* so bili na obeh srečanjih boljši nasprotnik od *zeleno-belib* (zmaga z 2:1³⁵ ob izjemni igri Hermana Slamiča na prvi tekmi ter zmaga s 3:2 na drugi tekmi³⁶) in jim s tem prizadejali udarec, od katerega si niso nikoli več povsem opomogli. Za razliko od *Jutra*, ki je v svojem poročanju vseskozi koval v zvezde dobro igro *Primorjanov* in njihovo uvrstitev v končnico, je časnik *Slovenec* (upravičeno) veliko več pozornosti posvečal dogodkom izven igrišča. Medklubske borbe med Ilirijo in Primorjem so bile tedaj na višku, ali, kot je zapisal *Slovenec*, "odnošaji, v katerih živita omenjena kluba že precejšnjo dobo let, so vse prej kakor prijateljski", ter nadaljuje,

čudno je le to, da merodajni faktorji ne iščejo vzrokov za neuspeh tam, kjer faktično so in kateri so tako vidni, da bi jih lahko z roko otipali. V interesu našega športa in nogometa še prav posebej je, da se stvar spravi enkrat v pravi tir. To velja prav za oba kluba, ker so povsod iste hibe, kar se vzgoje nogometašev tiče, ne glede na to, da je danes zopet Primorje zmagalo. Kajti v tem pogledu ni prav nobenega napredka, ravno nasprotno, samo nazadovanje moramo na žalost beležiti in to se pokaže v tem slabši luči, s čim boljším moštvom iz kake druge podzveze igramo, da kakega boljšega inozemskega moštva niti ne omenjamo.³⁷

Za Ilirijo se je z izpadom v kvalifikacijah za vstop v končnico zveznega prvenstva začela strma pot navzdol, ki se je nadaljevala še istega leta z izgubo igrišča ob Celovski cesti, ki je bilo skoraj desetletje in pol dom *Ilirijanov*. Kozlerji so se odločili, da bodo travnik prodali, kar je Iliriji povzročilo hude težave, saj

³³ "Ilirija : Gradjanski 5:0 (1:0): senzacionalna v lepem stilu izvojevana zmaga Ilirije nad državnim prvacom Gradjanskim", *Jutro*, 27. 5. 1927, št. 125, str. 4; "Ilirija : Gradjanski 5:0", *Slovenec*, 28. 5. 1927, št. 119, str. 6; "Sport", *Vreme*, 28. 5. 1927, št. 1952, str. 5; "Posle jučerašnjih finalnih utakmica za prvenstvo Hajduk je pobeedom nad Ilirijom postao prvak države za ovu godinu", *Pravda*, 11. 7. 1927, št. 184, str. 5.

³⁴ "Tekmovanje za državno prvenstvo v nogometu končano", *Jutro*, 12. 7. 1927, št. 162, str. 5.

³⁵ "Primorje – na pol pota v ligo", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 6. 2. 1933, št. 31a, str. 5; "Primorje : Ilirija 2:1 (0:1)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 6. 2. 1933, št. 31a, str. 5; "Dvoboj Primorje : Ilirija", *Ponedeljski Slovenec*, 6. 2. 1933, št. 6, str. 2.

³⁶ "ASK Primorje v nacionalni ligi", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 2. 1933, št. 43a, str. 5; "Primorje : Ilirija 3:2 (3:1)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 2. 1933, št. 43a, str. 5.

³⁷ "Primorje: Ilirija 3:2 (3:1): ASK Primorje predstavnik slov. nogometa v državnem prvenstvu", *Ponedeljski Slovenec*, 20. 2. 1933, št. 8, str. 2.

je bil s tem dejanjem ogrožen obstoj nogometne sekcije. Ilirija si je nadomestila med drugim iskala tudi s tem, da se je poskušala pogoditi z upravo zadruge Stadion, ki je bila v klerikalnih rokah, da bi smela na njenem prostoru (na današnjem Centralnem stadionu za Bežigradom) urediti igrišče. Med obema stranema je prišlo do okvirnega dogovora glede najemnine in Stanko Bloudek je kmalu, še brez podpisane pogodbe, začel na lastne stroške urejati igrišče in tribune.³⁸ Ilirija je tako svojo prvo tekmo za Bežigradom odigrala 3. junija 1934 proti mariborskemu SK Železničarju, prvi strelec *Ilirijanov* na novem igrišču pa je bil Jug.³⁹ *Ilirijani* so na novem igrišču odigrali tudi kvalifikacije za vstop v končnico državnega prvenstva (v kvalifikacijah so nastopali AŠK Primorje, 1. HŠK Gradanski, HAŠK in SK Ilirija, *Ilirijani* pa so na koncu osvojili zadnje mesto v skupini), nato pa se je že oktobra istega leta ponovno zapletlo.⁴⁰ Uprava zadruge Stadion je želela imeti višjo najemnino, na kar pa *Ilirijani* niso hoteli pristati. Po besedah Stepišnika je šlo pri tem za klasičen primer političnega izsiljevanja; uprava zadruge Stadion je bila pripravljena podpisati dolgoročno najemno pogodbo z Ilirijo samo v primeru, če bi bila le-ta pripravljena slediti klerikalni politiki. Katoliški tabor je tako želel dobiti Ilirijo pod svoje okrilje, ko pa mu to ni uspelo, se je spor manifestiral v nenormalno visokih najemninah.⁴¹ *Ilirijani* so tako ponovno postali brezdomci (tekme so igrali na različnih lokacijah v mestu, največkrat na stadionu Hermesa v Šiški), kar je še dodatno ohromilo kakršen koli klubski napredek in ponovno postavilo pod vprašaj nadaljnji obstoj nogometne sekcije. Stanko Bloudek je o zadnjem obdobju obstoja Ilirijine nogometne sekcije dejal sledeče:

Sekcija je bila v latentni krizi pravzaprav že odkar smo izgubili staro igrišče ob Celovski cesti, brezupen pa je postajal njen položaj, ko se je izjalovil poskus s stadionom – za SK Ilirijo zelo drag in boleč poskus! – in so propadla prizadevanja za pridobitev drugega igrišča. Njen položaj je bil tem slabši, ker je bila pri sistemu, ki ga izvajajo dan danes takozvani vodilni klubi v državi – in SK Ilirija je na vsak način hotela biti med vodilnimi klubi – vsako leto brez stroškov za igrišče pasivna za 40.000 do 50.000 Din. Največji del teh primanjkljajev in vsi stroški za igrišče (najemnina in vzdrževanje) so tako padli na breme kluba.⁴²

Naslednji žebelj v krsto Ilirijinih ambicij je predstavljala poteza vodstva

³⁸ Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, str. 23.

³⁹ "Ilirija : Železničar 4:4 (1:3)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 4. 6. 1934, št. 125a, str. 5.

⁴⁰ "Preveč je bilo golov", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 8. 10. 1934, št. 231a, str. 5.

⁴¹ Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, str. 23–24; Matjaž in Mankica Kranjec, *Ilirija za vedno*, ND Ilirija (Ljubljana, 2011), str. 40 (dalje: Kranjec, *Ilirija za vedno*).

⁴² Stanko Bloudek, *Sportni klub Ilirija v 11. olimpijskem letu 1936*, Sportni klub Ilirija (Ljubljana, 1936), str. 11 (dalje: Bloudek, *Sportni klub Ilirija v 11. olimpijskem letu 1936*).

Dolgoletno desno krilo SK Ilirije Janez (Ivan) Zupančič, član znamenite "bratske četverice" Milan - Janez - Gabrijel - Lado Zupančič v vrstah *zeleno-belih* (*Sport*, 10. 6. 1921, št. 24, str. 187).

Jugoslovanske nogometne zveze, ki je približno v tem času legalizirala pogodbeno razmerja med klubi in igralci; v vrhu Jugoslovanske nogometne zveze so tako že od leta 1935 začeli uradno dovoljevati prikrito obliko profesionalizma s formulacijo, da so klubi "smeli" igralcem plačevati štipendije – pravno formalno je šlo za neke vrste finančno "nadomestilo" za njihovo odsotnost z dela – kadar so slednji bili v finančni stiski, v zameno pa so se slednji morali zavezati,

da kluba določen čas ne bodo zapustili. Jasno je bilo, da niti Ilirija in niti Primorje nista imela denarja za takšne "štipendije", zato je bila povsem pričakovana poteza Ilirijinih odbornikov,⁴³ ki so na rednem klubskem občnem zboru konec februarja 1936 odklonili uvedbo profesionalizma v Ilirijino nogometno sekcijo.⁴⁴ Bloudek pri tem navaja, da so se dogodki po omenjeni seji začeli naglo razvijati: "Z okrnjenim moštvom smo po vrsti izgubili podsavezne prvenstvene tekme, prepustili nekatere brez igre nasprotnikom in se našli na zadnjem mestu tabele", ter nadaljuje, "sporedno so dozorela tudi pogajanja za združitev naše sekcije z nogometno sekcijo SK Primorja v nov nogometni klub 'Ljubljana', za katero se je zavzemala tudi večina našega starešinstva."⁴⁵

Vrhunec pa je zapleten položaj dosegel 16. februarja 1936 na prvenstveni tekmi proti večnemu rivalu, AŠK Primorju, ki je bila v 65. minuti pri rezultatu 1:0 v korist *Primorjanov* zaradi vsesplošnega kaosa na igrišču prekinjena. Šlo je za izredno živčno tekmo z veliko grobe igre, edini zadetek na tekmi pa je dosegel Pepček Bertoncej iz enajstmetrovke, ki jo je sodnik dosodil po grobem prekršku nad njim v kazenskem prostoru Ilirije. Ko je sodnik Jokšič v 65. minuti po še enem prekršku nad legendarnim Pepčkom ponovno pokazal na belo točko in pri tem še izključil branilca *zeleno-belih* Ludvika "Luceja" Žitnika, je *Ilirijanom* dokončno prekipelo. *Ilirijani* so Pepčku fizično preprečili izvajanje enajstmetrovke, prišlo je do vsesplošnega prerivanja in sodniku ni preostalo nič drugega, kot da tekmo prekine. Vendar neljubih scen s tem še ni bilo konec; ob vходу v kabino je nato za nameček še nekdo iz občinstva udaril primorskega igralca Vinka Juga, ki je od udarca ves okrvavljen padel na tla. Okoliščine so praktično v istem trenutku ušle nadzoru in prerasle v vsesplošen pretep, ki ga je prekinilo šele posredovanje žandarjev na konjih.⁴⁶

Časnik *Jutro* je naslednji dan ostro obsodil izgrede na igrišču in na svojih straneh zapisal, "da fakinaži, ki izkorišča take napete momente, ni mesta na sportnih prostorih",⁴⁷ *Slovenec* pa se je pri tem upravičeno spraševal: "Kje je krivda? Ali na sodniku, ali na posameznih igralcih, ali pa na prenapetem občinstvu, ali - smrdi riba pri glavi? To se izprašujemo in čakamo, kako bo zadevo rešila zelena miza."⁴⁸ Dogodki so imeli seveda svoj tretji polčas za zeleno mizo, kjer je *Ilirijane* doletela resnično visoka kazen; vodstvo Ljubljanske nogometne podzveze je že nekaj dni za tem svojemu odboru predlagalo, da se *zeleno-beli*

⁴³ "Sport", *Jutro*, 20. 2. 1936, št. 42, str. 5; "Občni zbor SK Ilirije", 21. 2. 1936, *Jutro*, št. 43, str. 7.

⁴⁴ Bloudek, *Sportni klub Ilirija v 11. olimpijskem letu 1936*, str. 12; Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, str. 32.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ "Primorje: Ilirija 1:0", *Ponedeljski Slovenec*, 17. 2. 1936, št. 7, str. 3.

⁴⁷ "Primorje: Ilirija 1:0", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 17. 2. 1936, št. 39a, str. 3.

⁴⁸ "Primorje: Ilirija 1:0", *Ponedeljski Slovenec*, 17. 2. 1936, št. 7, str. 3.

kaznujejo kar po dveh točkah kazenskega zakonika (67. točka, ki je pomenila suspenz celotnega Ilirijinega moštva za dobo 1-12 mesecev, ter 23. točka, ki je pomenila suspenz za še dodatnih 3-6 mesecev), kar je pomenilo, da SK Ilirija vsaj leto dni ne bi mogla igrati uradnih nogometnih tekem.⁴⁹ Na koncu je bilo celotno prvo moštvo Ilirije kaznovano po 23. točki kazenskega pravilnika za dobo treh mesecev, kar pa je vseeno pomenilo, da je Iliriji že vnaprej odvzeta možnost, da bi se kvalificirali v državno ligo.⁵⁰

Kljub vsemu pa tekma proti AŠK Primorju ni bila zadnja v klubski zgodovini. Slednjo so *Ilirijani* odigrali teden dni kasneje, natančneje 23. februarja 1936 proti mestnemu tekmecu SK Hermesu na igrišču v Šiški.⁵¹ Moštvi sta tekmo odigrali pred reci in piši mizernimi 40 (!) gledalci, močno oslabljeni Iliriji (celotno prvo moštvo je bilo zaradi dogodkov na zadnji tekmi med Primorjem in Ilirijo suspendirano, zaradi česar so *Ilirijani* nastopili v postavi, ki je bila kombinacija mladincev in veteranov: Malič – Dado, Žitnik II – Bogme, Ice, Joško – Smerdu, Kveder, Aljančič, Doberlet, Erber) pa na tekmi pričakovano ni uspelo iztržiti kaj več kot visok poraz s 4:0.⁵²

Tako pri SK Iliriji kot tudi pri AŠK Primorju so vedeli, da tako ne gre več naprej. Časnik *Jutro* je kot prvi 5. marca 1936 na svojih straneh objavil senzacionalno vest, da se v Ljubljani snuje nov nogometni klub:

Kakor doznavamo iz poučenih krogov, pripravljajo dosedanji voditelji ljubljanskega nogometnega športa, ki delujejo v obeh velikih klubih Iliriji in Primorju, ustanovitev novega skupnega kluba. Zamisel o enotnem ljubljanskem klubu ni nova. Pojavila se je že pred leti in se je nato o njej pri vsaki bolj kritični situaciji v našem nogometu znova razpravljalo. Naši nogometaši prihajajo vedno bolj do prepričanja, da je v naših razmerah potreben tak klub, ki bi dostojno reprezentiral ljubljanski nogomet ter mogel postaviti proti Zagrebu in Beogradu enakovredna moštva.⁵³

Ilirija, izčrpana finančno in tudi moralno, se je zavedala, da ne more več slediti širšemu jugoslovanskemu nogometnemu razvoju;⁵⁴ tako je upravni odbor po nekaj žolčnih sejah v kavarni Emona (slednja se je nahajala v pritličnih prostorih stavbe na vogalu sedanje Slovenske ceste in Cankarjeve ulice v Ljubljani)

⁴⁹ "Službene objave LNP", *Jutro*, 29. 2. 1936, št. 50, str. 7.

⁵⁰ "Službene objave LNP", *Jutro*, 8. 4. 1936, št. 83, str. 7.

⁵¹ "Danes Ilirija : Hermes", *Jutro*, 23. 2. 1936, št. 45, str. 13.

⁵² "Hermes : Ilirija 4:0 (1:0)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 24. 2. 1936, št. 45a, str. 3;" Hermes : Ilirija 4:0 (1:0)", *Ponedeljski Slovenec*, 24. 2. 1936, št. 8, str. 3.

⁵³ "Važen preobrat v našem nogometu?", *Jutro*, 5. 3. 1936, št. 54, str. 5.

⁵⁴ Stepišnik, *50 let ustanovitve vodstvene nogometne organizacije na Slovenskem*, str. 32.

Dolgoletni najpplivnejši funkcionar AŠK Primorja Ivo Sancin (1872–1954) (www.dlib.si)

marca 1936 sklenil,⁵⁵ da razpusti svojo nogometno sekcijo.⁵⁶ Stanko Bloudek je o tej potezi povedal sledeče: "Upravni odbor, ki je imel na izbiro: ali opustiti nogometno sekcijo – ali pa dopustiti, da nogometna sekcija finančno upro-

⁵⁵ Sport", *Jutro*, 25. 2. 1936, št. 46, str. 7; "S.K. Ilirija", *Jutro*, 26. 2. 1936, št. 47, str. 7; "S.K. Ilirija", *Jutro*, 3. 3. 1936, št. 52, str. 7; "Službene objave LNP", *Jutro*, 7. 3. 1936, št. 56, str. 7; "S.K. Ilirija", *Jutro*, 10. 3. 1936, št. 58, str. 7.

⁵⁶ "Hermes se drži dobro", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 9. 3. 1936, št. 57, str. 3.

pasti ves klub, se je odločil za manjše zlo."⁵⁷ Upravni odbor je še isti mesec na plenarni seji odobril združitev nogometnih sekcij Ilirije in Primorja ter najavil izstop Ilirije iz Jugoslovanske nogometne zveze, na temeljih AŠK Primorja (ki je bil podobno kot Ilirija finančno in moralno povsem izčrpan klub) pa je bila ustanovljena SK Ljubljana, ki je nato v naslednjih letih igrala glavno vlogo v ljubljanskem in slovenskem nogometu.⁵⁸

"Vse za Primorje in Primorje", so rekli Primorci

"Vse za Primorje in Primorje". Klusko geslo, ki še najbolj opiše *modus operandi* tega znamenitega nogometnega kluba ljubljanskih Primorcev, ki se je v zgodovino zapisal kot eden izmed dveh – drugi je bil seveda SK Ilirija – daleč najuspešnejših slovenskih nogometnih klubov v tem obdobju.⁵⁹

SK Primorje je bil posledica migracije, ki jo je sprožil politični razvoj po prvi svetovni vojni. Z novimi državnimi mejami na tem prostoru in agresivnim nacionalizmom nad slovenskim prebivalstvom onstran meja so se sprožile migracije Primorcev v matično domovino.⁶⁰ Tako so se znašli v novem okolju, čeprav

⁵⁷ Bloudek, *Sportni klub Ilirija v 11. olimpijskem letu 1936*, str. 12.

⁵⁸ "Ustanovni občni zbor SK Ljubljana", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 27. 4. 1936, št. 97a, str. 3.

⁵⁹ Arhiv Jugoslavije, fond Dvor Kraljevine Jugoslavije, AŠ 74 (Kancelarija kralja), Akademski športni klub Primorje: prošnja na Njeg. Vel. Kralja Petra II. za sprejem pokroviteljstva proslave 15 letnice obstoja.

⁶⁰ Za več podrobnosti o družbenem položaju Primorcev in njihovih migracijah v obdobju med obema vojnama glej: Vlado Valenčič, "Izseljevanje Slovencev v tujino do druge svetovne vojne", *Dve domovini – Two homelands*, št. 1 (1990), str. 43–82; Marjan Drnovšek, *Slovenski izseljenci in Zgodovina Evropa v obdobju prve Jugoslavije*, Založba ZRC (Ljubljana, 2012), str. 16–18; Marjan Drnovšek, "Fragments from Slovenian Migration History, 19th and 20th Centuries", v: *Transnational Societies, Transterritorial Politics: Migrations in the (Post-) Yugoslav Region, 19th–21st Century*, ur. Ulf Brunnbauer (München, 2009), str. 51–72; Ulf Brunnbauer, *Globalizing Southeastern Europe: emigrants, America, and the state since the late nineteenth century* (London, 2016), str. 207–257; Vlado Valenčič, "Izseljevanje Slovencev v druge dežele habzburške monarhije", *Zgodovinski časopis* 44 (1990), št. 1, str. 68–70; Aleksej Kalc, "Selitvena gibanja ob zahodnih mejah slovenskega etničnega prostora: teme in problemi", *Annales* 7 (1997), št. 1, str. 193–214; Marjan Drnovšek, Aleksej Kalc, "Poklicne migracije Slovencev v jugoslovanskem prostoru med svetovnima vojnama", v: *Priseljevanje in društveno delovanje Slovencev v drugih delih jugoslovanskega prostora: zgodovinski oris in sedanost* Založba ZRC (Ljubljana, 2014), str. 91–119; Andrej Vovko, "Organizacije jugoslovanskih emigrantov iz Julijske krajine do leta 1933", *Zgodovinski časopis* 32 (1978), št. 4, str. 449–473; Andrej Vovko, "Delovanje Zveze jugoslovanskih emigrantov iz Julijske krajine v letih 1933–1940", *Zgodovinski časopis* 33 (1979), št. 1, str. 67–102; Bruno Hartman, *Kultura v Mariboru* (Maribor, 2001), str. 108–120; Gorazd Bajc, "Premična meja Julijske krajine", v: *60-letnica priključitve Primorske k matični domovini in umika zavezniške vojaške uprave iz Sežane: zbornik referatov*, ur. Stanislav Renčelj (Koper, 2009), str. 95–111; Simon Purgar, *Slovenska Istra in njeni Čedermaci*. Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske (Škofije, 2009), str. 37–59; Darko Darovec, *Kratka zgodovina Istre* (Koper, 2009), str. 211–217; Jože Pirjevec, *"Trst je naš!": boj Slovencev za Primorje (1848–1954)* (Ljubljana, 2007), str. 111–143; Tanja Mljač, *Luč nad Trstom* (Koper, 2009), str. 27–30; Marta Verginella, *Meja drugih: primorsko vprašanje in slovenski spomin* (Ljubljana, 2009), str. 73–97; Dušan Nečak, Božo Repe, *Svet in Slovenci od prve svetovne vojne do sredine tridesetih let* (Ljubljana, 2008), str. 232–237.

so bili tudi sami Slovenci, zato je bilo naravno, da so se združevali v lastnih organizacijah, ena teh pa je bil tudi leta 1920 ustanovljeni Sportni klub Primorje. SK Primorje je sprva povezovalo primorsko mladino, starejši pa so bili podporne člani in klub je kmalu postal nekakšno središče ljubljanskega primorstva. Mnogi so se v začetku bolj kot zaradi športa v klub včlanjevali, da bi prišli v stik s čim večjim številom Primorcev, saj so bile tekme Primorja, kot pravi Pavlin, "zbirališče vseh, ki so vsaj malo dišali po primorsko".⁶¹ Klub je izražal neverjeten športni in organizacijski elan in je dodobra zaznamoval slovensko in jugoslovansko športno zgodovino. Primorje se je namreč hitro športno dvignilo in prekosilo marsikateri ljubljanski klub ter nenazadnje tudi Ilirijo. Najodmevnejše je bilo nogometno in nasploh rivalstvo med Primorjem in Ilirijo in njuni derbiji so bili stalnica ljubljanskega mestnega življenja.⁶²

Ljubljanski Primorci so svojo športno pot začeli z ustanovnim občnim zborom 9. maja 1920. Kdo so bili ciljna populacija novonastalega športnega društva, lahko razberemo tudi iz vabila na ustanovni občni zbor v časnikih *Slovenec* in *Slovenski narod*: "Vabi se vljudno vse Primorce, prijatelje športa, k obilni udeležbi ustanovnega občnega zbora športnega kluba Primorje, ki se vrši v nedeljo, 9. maja ob 10. dopoldan v posebni sobi kavarne Zvezda z običajnim dnevnim redom."⁶³

Primorjani sprva niso imeli svojega lastnega igrišča, meseca maja 1921 pa so skupaj s SSK Sparto dobili v najem igrišče ob Dunajski (Tyrševi)⁶⁴ cesti tik za tedanjo Aleksandrovo topničarsko vojašnico; šlo je za travnato površino, ki se je nahajala točno na mestu, kjer danes stoji bežigrajska bencinska črpalka.⁶⁵ Igrišče je bilo slavnostno odprto 29. maja 1921 s tekmo kombiniranih zasedb Sparte in Primorja. Po razpustitvi SSK Sparte leta 1922 je igrišče prešlo v last Primorja in ostalo njegov "dom" vse do klubskega konca leta 1936.⁶⁶

Klub je sprva sodeloval v drugorazrednem tekmovanju ljubljanskega okrožja nogometne podzveze, že leta 1921 pa se je kot prvak II. razreda uvrstil v najmočnejši tekmovalni sistem Ljubljanske nogometne podzveze.⁶⁷ *Primorjani*

⁶¹ Tomaž Pavlin, "Grenka tržaško-ljubljanska božičnica", *Šport mladib* (2009), št. 97a, str. 6–7.

⁶² Prav tam; Arhiv Jugoslavije, fond Dvor Kraljevine Jugoslavije, AŠ 74 (Kancelarija kralja), dokument 412 – AŠK Primorje; Arhiv Jugoslavije, fond Dvor Kraljevine Jugoslavije, AŠ 74 (Kancelarija kralja), dokument 413 – AŠK Primorje.

⁶³ "Sportni klub Primorje", *Slovenski narod*, 8. 5. 1920, št. 104, str. 3; "Turistika in sport", *Slovenec*, 8. 5. 1920, št. 104, str. 5.

⁶⁴ Dunajska cesta v Ljubljani je med leti 1932 in 1941 nosila ime Tyrševa cesta. Več o tem: Jože Suhadolnik, "Slovenska cesta skozi čas", *AB Arhitektov bilten* 43 (2013), št. 197–198, str. 11–28.

⁶⁵ "Otvoritev športnega prostora", *Sport*, 27. 5. 1921, št. 22, str. 175.

⁶⁶ "Otvoritev igrišča S. S.K. Šparta – S.K. Primorje", *Sport*, 3. 6. 1921, št. 23, str. 178.

⁶⁷ "Prvenstvene tekme", *Sport*, 8. 7. 1921, št. 27–28, str. 218–219.

Moštvo SK Primorja, ki je osvojilo naslov prvaka II. razreda Ljubljanske nogometne podzveze leta 1921 (*Sport*, 22. 7. 1921, št. 30, str. 232).

so omenjenega leta, natančneje 16. oktobra,⁶⁸ odigrali tudi svojo prvo tekmo s kasnejšim velikim rivalom iz vrst SK Ilirije in visoko izgubili s 7:1. Častni zadetek za *črno-bele* je dosegel Peter Birska. *Primorjani* v tem obdobju seveda še niso bili dorasel nasprotnik izkušenejši, predvsem pa kvalitetnejši SK Iliriji, vseeno pa so se izkazali z neverjetno borbenostjo, požrtvovalnostjo in pravim timskim duhom.⁶⁹

Že omenjeni neverjetni športni in organizacijski član, ki je bil vseskozi neke vrste zaščitni znak kluba,⁷⁰ je ključno pripomogel k temu, da je SK Primorju uspel meteorski vzpon med elito slovenskega nogometa.⁷¹ Konec maja leta 1923 – se pravi, v drugi sezoni klubskega obstoja – je prišlo do senzacije; ekipa Primorja je dosegla svojo prvo, zgodovinsko zmago nad SK Ilirijo z 1:0 in ji s tem prizadejala njen sploh prvi poraz na prvenstvenih tekmah. Senzacionalni poraz je Ilirijino vodstvo zelo težko sprejelo, saj je predstavljal, kot je nekoč zapisal

⁶⁸ "Turistika in sport", *Slovenski narod*, 16. 10. 1921, št. 233, str. 5; "Turistika in sport", *Slovenec*, 16. 10. 1921, št. 236, str. 3.

⁶⁹ "Turistika in sport", *Slovenski narod*, 18. 10. 1921, št. 234, str. 3; "Turistika in sport", *Slovenec*, 18. 10. 1921, št. 237, str. 4; "Sport", *Jutro*, 18. 10. 1921, št. 246, str. 3.

⁷⁰ "S.K. Primorje", *Sport*, 29. 7. 1921, št. 31, str. 244.

⁷¹ "Občni zbor S.K. Primorje", *Sport*, 15. 3. 1922, št. 5, str. 35.

Eden redkih vrhunskih ljubljanskih nogometašev, ki je v svoji karieri nastopal tako v vrstah SK Ilirije kot tudi AŠK. Primorja: branilec Kazimir Pretnar, med navijači bolj znan po svojem vzdevku "Balinc" (*Sport*, 12. 8. 1921, št. 33, str. 257).

Pavlin, "šok ljubljanskokranjskim purgarjem, da so jih na domačem dvorišču premagali primorski prišleki",⁷² dodatno sol na rano Ilirije pa je predstavljalo

⁷² Tomaž Pavlin, "Radio in sport v objemu", *Šport mladib* (2009), št. 147, str. 6–7.

dejstvo, da je edini zadetek na tekmi dosegel njen bivši igralec Kazimir Pretnar.⁷³

Leta 1925 je sledila združitev SK Primorja z Ljubljanskim akademskim športnim klubom (LASK), zaradi česar so *Primorjani* svoj uradni naziv spremenili v Akademski športni klub (AŠK) Primorje, med navijači pa se jih je prijelo ime *Aškovci* in *Akademičarji*. Ob združitvi je iz vrst LASK-a k Primorju prestopilo nekaj odličnih igralcev in klubskih funkcionarjev, med katerimi velja izpostaviti predvsem Nedeljka Buljeviča, ki je kmalu po združitvi obeh klubov sedel na klop *Aškovcev*.⁷⁴

AŠK Primorje je postalo v naslednjem desetletju zelo močno društvo, a obenem tudi nenehni tekmecc domačemu osrednjemu mestnemu športnemu klubu Iliriji, katerega člani so bili pretežno stari ljubljanski meščani, domačini. Razgreta nasprotja med obema kluboma, ki niso imela športne osnove, so bila usodna za tedanji razvoj športa v Ljubljani, saj so temeljila na boju za prevlado v športnih podvezah, v katerem so bili dinamični Primorci večinoma uspešnejši od "domačinov", spori med kluboma in njihovimi privrženci pa so povzročili mnogo moralne in športne škode.⁷⁵

S prihodom Nedeljka Buljeviča na trenerski stolček AŠK Primorja leta 1925 se je pričelo najuspešnejše obdobje v zgodovini kluba,⁷⁶ *Primorjani* ali *Aškovci* so v tem obdobju dvakrat slavili v prvenstvu Ljubljanske nogometne podzveze (1927–1928,⁷⁷ 1928–1929⁷⁸), v sezonah 1932–1933⁷⁹ in 1934–1935⁸⁰ pa so

⁷³ "Turistika in sport", *Slovenec*, 29. 5. 1923, št. 119, str. 3; "Prvenstvena tekma SK Primorje – SK Ilirija 1:0 (1:0)", *Slovenski narod*, 29. 5. 1923, št. 121, str. 3; "Primorje : Ilirija 1:0 (1:0): nepričakovana, toda zaslužena zmaga Primorja", *Jutro*, 29. 5. 1923, št. 125, str. 5.

⁷⁴ Tomaž Pavlin, "Športne organizacije v Ljubljani do druge svetovne vojne v luči statistike in pravilnikov", *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 50 (2002), št. 3, str. 397 (dalje: Pavlin, "Športne organizacije v Ljubljani do druge svetovne vojne").

⁷⁵ Bojan Pavletič, *Tržaški sokol in njegov let 1869–1999* (Trst/Trieste, 1999), str. 116.

⁷⁶ "Občni zbor ASK Primorje", *Jutro*, 8. 7. 1930, št. 155, str. 6.

⁷⁷ "Nogometno prvenstvo Slovenije", *Ponedeljek*, 4. 6. 1928, št. 23, str. 3; "Tri zanimive prvenstvene tekme", *Ponedeljek*, 11. 6. 1928, št. 24, str. 3; "Izredni občni zbor ASK Primorje", *Jutro*, 6. 6. 1928, št. 131, str. 5; "SSK Maribor nogometni prvak Slovenije", *Slovenec*, 5. 6. 1928, št. 127, str. 5; "Pričetek nogometnih tekem za državno prvenstvo: I. SSK Maribor zastopa slovenski nogomet", *Slovenec*, 6. 6. 1928, št. 129, str. 5; "Prvenstvo L.N.P. JNS je priznal prvenstvo ljubljanskemu Primorju!", *Slovenec*, 9. 6. 1928, št. 130, str. 5.

⁷⁸ "ASK Primorje – prvak Slovenije", *Ponedeljek*, 13. 5. 1929, št. 19, str. 3; "Sportna senzacija", *Ilustrirani Slovenec*, 19. 5. 1929, št. 20, str. 159.

⁷⁹ "Nedeljski sport", *Ponedeljski Slovenec*, 20. 11. 1933, št. 47, str. 2; "... izven nevarnosti!", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 11. 1933, št. 272a, str. 5; "Ljubljana : Jugoslavija 1:0 (1:0)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 11. 1933, št. 272a, str. 5; "Gruba, surova i puna incidenata sa publikom utakmica Primorje – Jugoslavija 1:0", *Vreme*, 22. 11. 1933, št. 4266, str. 10; "Jugoslavija je izgubila sa Primorjem 1:0", *Politika*, 20. 11. 1933, št. 9167, str. 11; "Nevesela svečanost", *Pravda*, 21. 11. 1933, št. 10434, str. 9.

⁸⁰ "BSK-ponovno državni prvak", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 26. 8. 1935, št. 33, str. 3; "Nogometno prvenstvo – BSK ponovno prvak", *Slovenec*, 27. 08. 1935, št. 195a, str. 7; "Sport", *Politika*, 27. 8. 1935, št. 9794, str. 10; "Najzбудljivije kolo ligaškog prvenstva izbacilo je BSK kao novog prvaka države", *Vreme*, 26. 8. 1935, št. 4892, str. 9; "B.S.K. siguran prvak", *Pravda*, 27. 8. 1935, št. 11073, str. 6.

Moštvo AŠK Primorja iz leta 1935, ki je še drugič po letu 1933 uspešno nastopalo v končnici državnega prvenstva kraljevine Jugoslavije in na koncu v konkurenci desetih klubov zasedlo relativno skromno deveto mesto (Zasebni arhiv Nebojše Jakovljeviča, Subotica, Srbija)

nastopali v zaključnih bojih za naslov prvaka kraljevine Jugoslavije.⁸¹ Leta 1933 je prišlo do združitve tudi med AŠK Primorjem in ljubljansko SK Svobodo, kar je še dodatno okrepilo že tako izjemno kvaliteten igralski kader *črno-belih*.⁸²

Primorjani so na prvenstvenih tekmah zadnjič nastopili 19. aprila 1936 proti kranjskemu SK Korotanu in visoko zmagali z 8:1. Omenjeno tekmo je zaznamoval tudi trojni jubilej Hermana Slamiča, Viktorja Hassla in Vinka Juga, ki so slavili svoj 400. oziroma 350. in 300. nastop v dresu AŠK Primorja. Poleg omenjene trojice je v *črno-belem* dresu AŠK Primorja v obdobju 1920–1936 nastopalo še nekaj resničnih legend slovenskega nogometa: Stanko Bertoncely, Franjo Boncelj, Julij Sočan, Adolf Erman, Alojzij Jež, Franci Slapar, Ivan Zemljič, Emil Uršič, Josip Janežič in eden najboljših slovenskih nogometašev v obdobju med obema vojnama, Josip "Pepček" Bertoncely.⁸³

S tekmo AŠK Primorje – SK Korotan se je tako končalo pomembno poglavje slovenske nogometne zgodovine, ki se je nadaljevalo z združitvijo nogometnih sekcij SK Ilirije in AŠK Primorja in nastankom novega, reprezentančnega

⁸¹ Arhiv Jugoslavije, fond Dvor Kraljevine Jugoslavije, AŠ 74 (Kancelarija kralja), dokument 414 – AŠK Primorje – podatki.

⁸² "10-letnica SK Svobode", *Jutro*, 31. 5. 1939, št. 124, str. 7.

⁸³ "Primorje : Korotan 8:1 (3:0)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 4. 1936, št. 91a, str. 3.

ljubljskega nogometnega moštva z imenom SK Ljubljana.⁸⁴

SK Ilirija in AŠK Primorje združita moči pri novem nogometnem projektu z imenom SK Ljubljana

"Fuzija, to je danes 'šlager' ljubljanskih športnih poročevalcev, nogometašev in prijateljev nogometa", so zapisali pri *Slovenecu*, "s fuzijo bomo prišli do enajstorice, ki bo uspešnejše zastopala naš nogomet, s fuzijo bo odpadla tudi večna in za nogomet škodljiva rivaliteta med Ilirijo in Primorjeni, skratka, nogomet bo po fuziji zopet pridobil na svoji privlačnosti."⁸⁵

Takšni in podobni zapisi so preplavili slovenske časnike v trenutku, ko je bilo jasno, da slovenski nogomet potrebuje korenite spremembe. Dolgoletna škodljiva medklubska borba je pripeljala ljubljanski nogomet leta 1936 na rob propada; tako SK Ilirija kot tudi AŠK Primorje sta desetletje in pol ves svoj trud vlagala v boj za oblast, uvedba prikrite oblike profesionalizma pa je še dodatno poglobila agonijo obeh (obubožanih) slovenskih nogometnih velikanov. Rešitev so našli v ustanovitvi novega nogometnega kluba, ki je pomenil začetek skupne poti dveh nekdanjih velikih rivalov v slovenskem nogometu. Od trenutka, ko je časnik *Jutro* kot prvi 5. marca 1936 na svojih straneh objavil vest, da se v Ljubljani snuje nov nogometni klub in med drugim zapisal, da "kakor doznavamo iz poučenih krogov, pripravljajo dosedanji voditelji ljubljanskega nogometnega športa, ki delujejo v obeh velikih klubih Iliriji in Primorju, ustanovitev novega skupnega kluba",⁸⁶ pa do realizacije same ideje je minil le dober mesec dni. Kljub temu je slovenska športna javnost, sita desetletje in pol dolgih medklubskih bojov med obema najmočnejšima slovenskima nogometnima kluboma, govornice o nastanku novega, reprezentančnega ljubljanskega kluba (upravičeno) sprejemala z veliko mero skepse.⁸⁷ Časnik *Jutro* je tako 14. aprila 1936 na svojih straneh zapisal:

S križi in težavami kuje zdaj peščica idealnih prijateljev te igre iz ostankov obeh sekcij novo nogometno enajstorico, ki naj spet dvigne nogometno ime Ljubljane in pribori njenim nogometašem dostojno mesto med ostalimi središči te vrste v državi. Precej – pravijo – je kandidatov za ta novi in brezkonkurenčni nogometni klub Ljubljane, toda kdo ve, če bodo močni in vztrajni dovolj, da bodo popravili vse, kar je bilo na tem polju slabo ali narobe v zadnjih letih. Kdo ve, če tudi oni in

⁸⁴ "Ustanovni občni zbor SK Ljubljana", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 27. 4. 1936, št. 97a, str. 3.

⁸⁵ "Kako bomo rešili naš nogomet?", *Slovenec*, 21. 4. 1936, št. 91, str. 7.

⁸⁶ "Važen preobrat v našem nogometu?", *Jutro*, 5. 3. 1936, št. 54, str. 5.

⁸⁷ "Kako bomo rešili naš nogomet?", *Slovenec*, 21. 4. 1936, št. 91, str. 7.

njihovi današnji voditelji ne bodo nazadnje opešali pod težo prevelikih bremen in pretežke naloge. Tako je danes z najboljšimi!⁸⁸

Slovenec je k temu še dodal, da je "najprej treba urediti razmere na igriščih. Nedeljo za nedeljo opazamo na igriščih iste reči. Podivjanost posameznikov presega že vse meje."⁸⁹

Konkretnih informacij o nastanku novega kluba je bilo – kljub dejstvu, da se je v zakulisju o tem veliko šušljalo – relativno malo. Tako *Slovenec* kot tudi *Jutro* sta velikokrat javnost obveščala o pogajanjih med vodstvom obeh klubov, toda kakšnih konkretnjših podatkov v časnikih ni bilo mogoče zaslediti. Nato pa bomba ... "SK Ljubljana ante portas," so 23. aprila 1936 zapisali pri ljubljanskemu *Jutru* ter dodali, "tako se je šušljalo že dolgo, zadnje dneve pa že skoraj gotovo vedelo o ustanovitvi novega nogometnega kluba v beli Ljubljani." Kljub svoji evforičnosti so pri *Jutru* vseeno še enkrat opozorili na dogodke iz preteklosti, ki so skoraj uničili slovenski nogomet. Pa prisluhnimo časniku *Jutro*:

Saj so še vsem prijateljem te igre v spominu veliki uspehi, pa tudi porazi belozelenih in črno-belih čet, ki so v boljših časih, pa tudi srečnejših razmerah, pozele nemalo lovorik. Vsevprek utesnjeno stanje gospodarske stiske, ki je poseglo tudi v napredek športa na zelenem polju, pa je pomaknilo zadnja leta nivo našega nogometa v smer, iz katere so prijatelji te lepe igre le zdaj pa zdaj izvlekli kak bežen, srečen spomin na one lepe čase, ko so tisoči športnikov zadovoljni zapuščali naša igrišča. Še bolj kot gospodarska stiska se je v napredek naših najboljših klubov zajedla večna rivaliteta, ki se je zagrizla celo v občinstvo. Napori idealizma obeh enajstoric niso našli solidarne spontane opore obeh skupin simpatizerjev. Cepile so se zdrave sile, cepila ljubezen občinstva, ki si je želela velikih uspehov.

Časnik *Jutro* je za konec še takole povzel novonastalo situacijo:

Te besede so nam silile v pero, ko smo zvedeli o vsebini brzojavke Jugoslovenskega nogometnega saveza, ki veli, da je Ilirija črtana iz seznama in da se dovoli Primorju, da spremeni svoje ime v SK Ljubljana. Kaj to pomeni, ve vsakdo, ki se le malo zanima za razvoj in napredek našega nogometa. Nogometaši naših vodilnih klubov SK Ilirije in ASK Primorja, ki imata toliko zaslug za naš nogomet, se bodo strnili v skupne vrste ter s skupnimi napori dvignili ta lepi šport zopet na stopnjo, na kateri je bil v boljših časih in ki mu tudi gre.⁹⁰

⁸⁸ "Sportni prazniki...brez vremena iz brez sporeda", *Jutro*: *ponedeljska izdaja*, 14. 4. 1936, št. 86a, str. 3.

⁸⁹ "Kako bomo rešili naš nogomet?", *Slovenec*, 21. 4. 1936, št. 91, str. 7.

⁹⁰ "SK Ljubljana že trenira", *Jutro*, 23. 4. 1936, št. 94, str. 7.

Ustanovni občni zbor SK Ljubljane je bil naposled organiziran 26. aprila 1936 v ljubljanskem hotelu Slon. Obisk je bil nepričakovano visok, ali, kot so zapisali v *Jutru*, "dvorana pri Slonu je bila premajhna, da bi zajela vse zanimanje, ki je spremljalo nastanek novega kluba. Okoli 100 ljudi je našlo prostora v njej, vsi ostali so morali počakati na rezultat zborovanja zunaj. Za začetek je to kar dober omen", so še optimistično dodali pri *Jutru*. Po uvodnem nagovoru predsednika pripravljalnega odbora in predsednika Ljubljanske nogometne podzveze, dr. Janka Köstla, ki je po poročanju *Jutra* med drugim tudi "apeliral na prijatelje našega nogometa, naj ne samo moralno, temveč tudi gmotno podprejo novi klub, ki bo zlasti ob težavnem začetku svojega delovanja potreboval znatnih sredstev", so prisotni soglasno sprejeli pravila novega kluba in izvolili prvi klubski odbor.⁹¹ Prvi predsednik novoustanovljenega reprezentančnega ljubljanskega moštva SK Ljubljane je tako postal Karel Soss, I. podpredsednik Ivan Kralj, II. podpredsednik Aleksander Friedrich, I. tajnik Oktavij Cek, II. tajnik Ivan Ilovár, I. blagajnik Anton Kane, II. blagajnik Herbert Gangl, finančnik ing. Josip Kobi, tehnični referent Nedjeljko Buljevič, prvi klubski odborniki pa so postali Nahtigal, Šibenik, Rebec, Klavora in Kuhar.⁹²

Še isti dan sta dve kombinirani zasedbi, sestavljeni iz igralcev nekdanje Ilirije in Primorja, ki naj bi predstavljali prvo in drugo moštvo novega kluba, odigrali svojo prvo medsebojno tekmo, na kateri so drugokategorniki presenetljivo visoko premagali na papirju "boljše" klubske prvokategornike s 5:1. Prvokategorniki (*beli*), ki jim je sicer manjkalo nekaj članov udarne enajsterice (predvsem se je poznala odsotnost Pepčka Bertoncija in Josipa Repotočnika-Pupa) so nastopili v postavi Mirko Rožič, Vinko Jug, Stanko Bertoncelj, Julij Sočan, Herman Slamič, Franjo Boncelj, Vili Šlamberger, Josip Grintal, Viktor Pikič, Alojzij Jež in Franc Slapar, ta dan veliko bolj razpoloženo drugo moštvo (*rdeče-beli*) pa je nastopilo v postavi Peter Logar, Viktor Hassl, Žitnik II, Šinkovec, Vladimir Kukanja, Sandi Lah, Janko Grošelj, Sovinc, Josip Janežič, Luce Žitnik in Franc Vodišek.⁹³

Proces združitve obeh klubov je bil močno povezan s politično voljo oblastnikov okrog župana dr. Jura Adlešiča ter z Ilirijinimi težavami glede igrišča pod Cekinovim gradom. Je pa sama združitev precej spletkarski dogodek, saj je formalno šlo za ustanovitev novega kluba, ki je v tekmovalnem smislu dobil mesto v končnici na osnovi že kvalificirane sekcije AŠK Primorja, medtem ko je Ilirija pred tem izstopila iz tekmovanja. SK Ljubljana na svojem grbu ni upora-

⁹¹ "Ustanovni občni zbor SK Ljubljana", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 27. 4. 1936, št. 97a, str. 3.

⁹² "SK Ljubljana je začel delovati", *Ponedeljski Slovenec*, 27. 4. 1936, št. 17, str. 3.

⁹³ "Zadnji nastop brez imena", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 27. 4. 1936, št. 97a, str. 3; "Rdeči-beli : Beli 5:1 (1:0)", *Ponedeljski Slovenec*, 27. 4. 1936, št. 17, str. 3.

Ljubljanski župan dr. Juro Adlešič (1884–1968) je bil velik zagovornik združitve nogometnih sekcij SK Ilirije in AŠK Primorja v reprezentančno ljubljansko moštvo z imenom SK Ljubljana (www.dlib.si).

bljala letnice, je pa *de facto* vodstveno strukturo novega kluba obvladoval predvsem del Primorja in slednji je navkljub drugačnim sklepom ob pritoževanju *zeleno-belih* v SK Ljubljani uveljavil večinoma svoje igralce in tudi svojo črno-belo kombinacijo.⁹⁴

Svojo prvo uradno tekmo (ki je bila obenem tudi prva klubska tekma v zaključnih bojih za naslov prvaka Ljubljanske nogometne zveze za sezono 1935–1936, kjer je SK Ljubljana zasedla mesto AŠK Primorja) je SK Ljubljana odigrala 3. maja 1936 proti moštvu Čakovečki SK na nekdanjem igrišču Pri-

⁹⁴ snportal.si/drugo/kdaj-je-bila-ustanovljena-olimpija/, pridobljeno: 16. 12. 2015.

Moštvo SK Ljubljane (v belih majicah), ki je leta 1936 prvič nastopilo v končnici državnega prvenstva kraljevine Jugoslavije. Kot prvi z desne stoji eden najboljših slovenskih nogometašev v obdobju med obema vojnama, Josip "Pepček" Bertonec (Zasebni arhiv Nebojše Jakovljeviča, Subotica, Srbija)

morja ob Dunajski (Tyrševi) cesti in tesno zmagala s 4:3.⁹⁵ Tako *Jutro* kot *Slovenec* sta bila do premiernega nastopa SK Ljubljane zelo kritična; predvsem je bil kritičen *Slovenec*, ki je zapisal da "z današnjim uvodom Ljubljana ni mogla nikogar prav navdušiti, kajti igralci so podali nenavadno mizerno igro." *Ljubljančani* so svojo prvo tekmo za točke v tekmovalnih sistemih Ljubljanske nogometne podzveze odigrali v postavi Peter Logar, Vinko Jug, Stanko Bertonec, Franjo Boncelj, Herman Slamič, Julij Sočan, Josip Janežič, Josip Grintal, Sandi Lah, Alojzij "Lute" Jež in Franc Jug. Ljubljančani so tako v svojem premiernem nastopu v končnici prvenstva dosegli štiri zadetke in vknjižili prvi dve točki, vendar so si bili po tekmi vsi enotni, da bodo morali v prihodnje igrati veliko bolje, če bodo hoteli – kot navaja *Slovenec* – slovenski športni javnosti dokazati, da "se zavedajo težke in odgovorne naloge, ki jo nalaga nanje klubsko vodstvo, še bolj pa prijatelji nogometnega športa, ki vidijo v tej fuziji – vsaj nekateri – edino rešitev našega nogometa."⁹⁶

* * *

SK Ljubljana je bila ves čas svojega obstoja prvo ime slovenskega klubskega nogometa. Po osvojitvi naslova prvaka Ljubljanske nogometne podzveze v

⁹⁵ "Danes prva bitka Ljubljane za točke", *Jutro*, 3. 5. 1936, št. 102, str. 14.

⁹⁶ "Ljubljana: Čakovečki SK 4:3 (1:3)", *Ponedeljski Slovenec*, 4. 5. 1936, št. 18, str. 3; "Ljubljana: Čakovečki SK 4:3 (1:3)", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 4. 5. 1936, št. 102a, str. 3; "Ognjeni krst SK Ljubljane", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 4. 5. 1936, št. 102a, str. 3.

sezoni 1935–1936⁹⁷ so Ljubljančani nato (ob tem, da so bili oproščeni obveznosti v tekmovalnih sistemih Ljubljanske nogometne podzveze) v sezonah 1935–1936,⁹⁸ 1936–1937,⁹⁹ 1937–1938¹⁰⁰ in 1938–1939¹⁰¹ nastopali v končnici državnega prvenstva kraljevine Jugoslavije. Po rezultatih daleč najuspešnejša je bila pri tem za Ljubljančane prav premierna sezona 1935–1936; *črno-beli* so v tej sezoni poleg osvojitve naslova prvaka Ljubljanske nogometne podzveze sodelovali tudi v končnici prvenstva kraljevine Jugoslavije (slednja je bila v tej sezoni odigrana po sistemu na izpadanje), v kateri se jim je uspelo prebiti vse do polfinala, kjer pa se je z dvema zmagama proti Ljubljančanom za premočnega nasprotnika pokazal kasnejši državni prvak BSK iz Beograda (3:1¹⁰² in 3:1¹⁰³). Uvrstitev med štiri najboljše ekipe v Jugoslaviji (SK Ljubljana, BSK Beograd, NAK Novi sad in SK Slavija Sarajevo) je predstavljala največji uspeh slovenskega klubskega nogometa v obdobju med obema vojnoma, Pepček Bertonec pa se je v omenjenem prvenstvu izkazal tudi za

⁹⁷ "Binkoštni nogomet", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 2. 6. 1936, št. 126a, str. 3.

⁹⁸ "Nedelja malega formata", *Jutro*, 21. 6. 1936, št. 142, str. 14; "Z zmago iz Banjaluke", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 22. 6. 1936, št. 142a, str. 3; "Nogomet", *Ponedeljski Slovenec*, 22. 6. 1936, št. 25, str. 3; "Ljubljana je pobedila Krajišnik sa 3:1", *Politika*, 22. 6. 1936, št. 10085, str. 15; "Utakmice za državno prvenstvo", *Vreme*, 22. 6. 1936, št. 5184, str. 7; "Ljubljana : Krajišnik 3:1 (2:1)", *Pravda*, 23. 6. 1936, št. 11374, str. 17; "SK Ljubljana v polfinalu", *Jutro: ponedeljska izdaja*, št. 148a, 30. 6. 1936, str. 3; "Ljubljana : Krajišnik 4:1 (0:0)", *Ponedeljski Slovenec*, 30. 6. 1936, št. 26, str. 7; "Polufinalisti državnog prvenstva", *Politika*, 30. 6. 1936, št. 10093, str. 15; "SK Ljubljana – Krajišnik 4:1", *Vreme*, 29. 6. 1936, št. 5191, str. 7; "Ljubljana : Krajišnik 4:1 (0:0)", *Pravda*, 29. 6. 1936, št. 11380, str. 16; "SK Ljubljana v Beogradu", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 6. 7. 1936, št. 153a, str. 3; "BSK : Ljubljana 3:1 (0:0)", *Ponedeljski Slovenec*, 6. 7. 1936, št. 27, str. 3; "Polufinalne igre za državno prvenstvo: tek u poslednjim minutama igre B. s. klub je izbojeval pobeđu nad Ljubljanom 3:1 (0:0)", *Politika*, 6. 7. 1936, št. 10099, str. 13; "BSK pobeđuje SK Ljubljanu u finišu sa 3:1 (0:0)", *Vreme*, 6. 7. 1936, št. 5198, str. 7; "BSK : Ljubljana 3:1 (0:0): jedva iščupana pobeđa", *Pravda*, 7. 7. 1936, št. 11388, str. 13; "Zopet 3:1 za BSK", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 7. 1936, št. 153a, str. 3; "BSK : Ljubljana 3:1 (1:0)", *Ponedeljski Slovenec*, 20. 7. 1936, št. 29, str. 2; "BSK je pobedio Ljubljanu sa 3:1 (0:0)", *Vreme*, 20. 7. 1936, št. 5212, str. 6; "BSK se kvalifikovao za finale", *Pravda*, 21. 7. 1936, št. 11402, str. 14.

⁹⁹ "Sportna nedelja: Ljubljana ostane v ligi", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 31. 5. 1937, št. 123a, str. 3; "Nedeljski sport: Ljubljana : Slavija 4:1 (1:1)", *Ponedeljski Slovenec*, 31. 5. 1937, št. 22, str. 7; "BASK je juče zasluženno pobedio i B. s. klub 3:1", *Politika*, 31. 5. 1937, št. 10422, str. 13; "Ljubljana je pobedila sarajevsku Slaviju sa 4:1 (1:0)", *Vreme*, 31. 5. 1937, št. 5531, str. 7; "Tabela državnog prvenstva", *Pravda*, 1. 6. 1937, št. 11715, str. 9.

¹⁰⁰ "Ljubljana nad prepadom", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 16. 5. 1938, št. 112a, str. 3; "Sportna nedelja: Hašk državni prvak", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 7. 6. 1938, št. 130a, str. 3; "Ljubljana : BSK 2:2 (2:1)", *Ponedeljski Slovenec*, 7. 6. 1938, št. 23, str. 4; "Titulu prvaka države osvojio je zagrebački HAŠK", *Politika*, 6. 6. 1938, št. 10784, str. 15; "HAŠK je osvojio juče prvi put titulu prvaka države", *Vreme*, 6. 6. 1938, št. 5883, str. 7; "Kraj ovogodišnjeg državnog prvenstva: na Srednjeevropski kup odlaze HAŠK i B.S.K.", *Pravda*, 7. 6. 1938, št. 12084, str. 10.

¹⁰¹ "Konec v ligi: Ljubljana je deveta", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 1. 5. 1939, št. 100a, str. 7; "Šport: Državno liga tekmovanje", *Slovenec*, 2. 5. 1939, št. 100a, str. 8; "HAŠK – Ljubljana 2:0 (0:0)", *Politika*, 1. 5. 1939, št. 11105, str. 16; "HAŠK je u dosta ležernoj igri savladao Ljubljanu sa 2:0 (0:0)", *Vreme*, 1. 5. 1939, št. 6204, str. 7; "Kraj prvenstvene groznice", *Pravda*, 3. 5. 1939, št. 12385, str. 10.

¹⁰² "SK Ljubljana v Beogradu", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 6. 7. 1936, št. 153a, str. 3.

¹⁰³ "Zopet 3:1 za BSK", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 20. 7. 1936, št. 165a, str. 3.

enega najboljših nogometašev v Jugoslaviji.¹⁰⁴

Po veliki reformi jugoslovanskega nogometa v letu 1939, ki je prinesla ukinitvev Jugoslovanske nogometne zveze ter nastanek samostojnih slovenske, hrvaške in srbske nogometne zveze ter vrhovne nogometne zveze s sedežem v Beogradu, je SK Ljubljana nato v sezoni 1939–1940 nastopila v novonastali hrvaško-slovenski ligi, kjer so poleg *črno-belib* nastopala še moštva Gradanskega, HAŠK-a, Hajduka, Concordije, SAŠK-a iz Sarajeva, Slavije iz Osijeka, RNK Splita, Slavije iz Varaždina ter Bačke iz Subotice. Sezona, v katero so Ljubljančani krenili z željo po uvrstitvi v zaključni del državnega prvenstva, se je tako za SK Ljubljano končala s katastrofalnim zadnjim mestom na prvenstveni razpredelnici in izpadom iz hrvaško-slovenske lige. Ljubljanski *črno-beli* so v celotni sezoni le trikrat zmagali (SK Ljubljana : Bačka Subotica 5:3,¹⁰⁵ SK Ljubljana : RNK Split 4:0¹⁰⁶ in 3:0¹⁰⁷) in trikrat remizirali, ostale tekme pa so izgubili, visoki porazi proti HAŠK-u z 8:2,¹⁰⁸ osiješki Slaviji s 7:0¹⁰⁹ ter varaždinski Slaviji s 5:0¹¹⁰ pa so bili jasen znak, da je v obrambnih vrstah *črno-belib* vse prevečkrat škripalo. Časnik *Jutro* je po zadnji prvenstveni tekmi proti osiješki Slaviji celo sarkastično zapisal, "da v moštvu sploh ni bilo prave volje za igro in se je treba res vprašati, zakaj se je sploh odšlo na to daljno pot, da je še enkrat spravilo v slabo voljo onih nekaj prijateljev, ki jih je pustilo v Ljubljani."¹¹¹ Ljubljančani v omenjeni sezoni sicer niso vedno igrali slabo, vendar jim je vse prevečkrat v ključnih trenutkih primanjkovalo borbenosti. Prav pomanjkanje borbenosti je bila glavna rak-rana ljubljanskega kluba, s katero so se *črno-beli* spopadali skozi celotno obdobje svojega delovanja.¹¹²

Po še eni spremembi načina tekmovanja je SK Ljubljana v sezoni 1940–1941 nastopila v samostojni slovenski nogometni ligi, ki je delovala pod okriljem Slovenske nogometne zveze. SK Ljubljana je bila sicer od samega začetka veliki (in obenem edini) favorit za končni naslov državnega prvaka, vendar je potek prvenstva jasno pokazal, da Ljubljančani v slovenskem nogometnem prostoru niso več tako dominantni, kot so bili v prvih nekaj letih svojega obstoja.

¹⁰⁴ Prav tam.

¹⁰⁵ "Dve točki in tri mesta za naše", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 2. 10. 1939, št. 229a, str. 7; "Nogomet v slovensko-hrvatski ligi", *Slovenec*, 3. 10. 1939, št. 226, str. 8.

¹⁰⁶ "Prva vesela vest o Ljubljani", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 23. 10. 1939, št. 247a, str. 7.

¹⁰⁷ "Trije goli in dve točki za Ljubljano", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 8. 4. 1940, št. 80a, str. 7; "Hrvaško-slovenska liga", *Slovenec*, 9. 4. 1940, št. 80, str. 8.

¹⁰⁸ "Ljubljana čez zimo na osmem mestu", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 27. 10. 1939, št. 276a, str. 7.

¹⁰⁹ "Šest najboljših moštev iz države", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 29. 4. 1940, št. 98a, str. 7; "Tekmovanje v ligah pretekle nedelje", *Slovenec*, 30. 4. 1940, št. 98, str. 8.

¹¹⁰ "Presenečenja v III. kolu", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 11. 3. 1940, št. 58a, str. 7; "Nogometne tekme", *Slovenec*, 12. 3. 1940, št. 59, str. 8.

¹¹¹ "Šest najboljših moštev iz države", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 29. 4. 1940, št. 98a, str. 7.

¹¹² "Remis in poraz Varaždincev", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 2. 10. 1939, št. 229a, str. 7.

Moštvo SK Ljubljane iz leta 1939, ko so črno-beli še zadnjič nastopili v končnici jugoslovanskega državnega nogometnega prvenstva (Zasebni arhiv Nebojše Jakovljevića, Subotica, Srbija)

Tekmeci, predvsem tisti iz vrst mariborskega SK Železničarja, so začutili priložnost, da bi se SK Ljubljani lahko približali in morda ogrozili njihovo pot do ligaškega naslova, kar se je na koncu izkazalo za izvedljivo. Gledalci so bili tako priče verjetno najbolj izenačenemu prvenstvu na slovenskih travnatih zelenicah v obdobju med obema vojnama, odločitev o prvaku pa je padla šele v zadnjih kolih, saj so mariborski *Ajzmponarji* do konca dihali za vrat Ljubljančanom. Ljubljančani so si na koncu z veliko mero sreče sicer vseeno uspeli zagotoviti naslov najboljšega moštva v slovenski nogometni ligi, z zmago v prvenstvu pa so si obenem zagotovili tudi nastop v zaključnih bojih za naslov prvaka kraljevine Jugoslavije, vendar je bilo jasno, da se v slovenskem nogometnem prostoru v prihodnje obeta bolj izenačen boj za najvišja mesta v državnem prvenstvu, mnogi pa so bili prepričani, da je le še vprašanje časa, kdaj bo SK Ljubljano na slovenskem nogometnem Olimpu zamenjal kak drug klub. Odgovora na to vprašanje slovenski ljubitelji nogometa žal niso nikoli dobili, saj je začetek druge svetovne vojne za nekaj časa povsem prekinil vsako nogometno aktivnost v Jugoslaviji, Ljubljančane pa tudi prikrajšal za nastop v končnici državnega prvenstva za sezono 1940–1941.¹¹³

¹¹³"SK Ljubljana – prvak za sezono 1940–41", *Jutro: ponedeljska izdaja*, 9. 12. 1940, št. 288a, str. 7; "Športni izidi minule nedelje", *Slovenec*, 10. 12. 1940, št. 284, str. 8.

Tin Mudražija

THE RIVALRY BETWEEN SK ILIRIJA AND AŠK PRIMORJE FOR THE DOMINANCE IN SLOVENIAN FOOTBALL AND THE FORMATION OF THE REPRESENTATIVE FOOTBALL TEAM OF LJUBLJANA NAMED SK LJUBLJANA

SUMMARY

The disintegration of Austria-Hungary and the foundation of the new state of South Slavs, the Kingdom of SCS/Yugoslavia provided new opportunities for the development of sports in Slovenia. In the spring of 1919, SK Ilirija resumed its operations, which was followed by the establishment of many new clubs. SK Ilirija was our biggest, most successful and the most dominant football club of the first half of the 20th century and it set the foundation stone for further development of football in our area. The most successful period of SK Ilirija was between 1919 and 1928. SK Primorje was the result of migration triggered by the political development after the First World War. New state borders in this area and aggressive nationalism over Slovenian population on the other side of the border triggered migration of people from Primorska to their homeland. As a result, they found themselves in a new environment. Since they were themselves Slovenian, it was natural for them to associate in their own organizations, one of which was Sportni klub Primorje, established in 1920. Strong tensions between the two clubs that had nothing to do with sports proved fateful for the development of sports in Ljubljana, because they were based on the struggle for superiority in sports sub-associations, in which the dynamic people from Primorska were more successful than the "locals", and the conflicts between the two clubs and their fans was causing considerable moral and sports damage. The long-year devastating struggle between the two clubs from Ljubljana pushed football to the verge of collapse in 1936; both SK Ilirija and AŠK Primorje put all of their efforts for a decade and a half in the struggle for power. The solution was found in the establishment of a new football club, which meant the beginning of the joint path of once-great rivals in Slovenian football. In March 1936, the administrative board of SK Ilirija approved that the football teams of Ilirija and Primorje merge and announced that Ilirija would leave the Yugoslav Football Association. On the basis of AŠK Primorje, SK Ljubljana was established, which in subsequent years played the main role in the Ljubljana and Slovenian football.

Author: **MUDRAŽIJA Tin**
Ph.D. in History
Ob bregu 8, SI – 2000 Maribor, Slovenia

Title: **THE RIVALRY BETWEEN SK ILIRIJA AND AŠK PRIMORJE FOR THE DOMINANCE IN SLOVENIAN FOOTBALL AND THE FORMATION OF THE REPRESENTATIVE FOOTBALL TEAM OF LJUBLJANA NAMED SK LJUBLJANA**

Studia Historica Slovenica

Časopis za družboslovne in humanistične študije / Humanities and Social Studies Review
Maribor, 18 (2018), No. 1, pp. 141–170, 113 notes, 12 pictures

Category: 1.01 Original scientific paper

Language: Original in Slovene (Abstract in Slovene and English, Summary in English)

Key words: history of sport, football, 1919–1940, Ljubljana, SK Ilirija, AŠK Primorje, SK Ljubljana

Abstract: The article deals with the football rivalry between the biggest, most successful and most dominant Slovenian football club of the first half of the 20th century named SK Ilirija (Sportni klub Ilirija) and its main rival, the main football club of the people from the Primorska region living in Ljubljana named AŠK Primorje (Akademski športni klub Primorje). The author points out that the rivalry cost both clubs tremendous moral and material resources; instead of focusing on sports endeavors, they fought for power in the Ljubljana Football Sub-association, trying to score by administrative decisions when unable to win games on the pitch. The main objective of the article is to present the background of the chaotic situation in Slovenian football in the 1920s and 1930s that was the result of struggle between two most successful Slovenian football clubs in the first half of the 20th century. The article also comments on the circumstances that led to the merger of the football teams of SK Ilirija and AŠK Primorje and the foundation of the new, national football team from Ljubljana named SK Ljubljana (Sport klub Ljubljana).